

EWALUACJA OWES 2022 RAPORT

Opracowanie

Referat Analiz i Rozwoju

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku

Adres: Gdańsk 80-810, ul. Okopowa 21/27

www.es.pomorskie.eu

Kontakt w sprawie dokumentu

Autor raportu: Marcin Mielewczyk

tel.: 58 326 85 73, e-mail: m.mielewczyk@pomorskie.eu

Zespół badawczy:

- Barbara Niemiec
- Barbara Tomasik-Mejsner
- Ilona Miedzierska
- Karol Pawłowski
- Marlena Radelska
- Martyna Bomba

Nadzór merytoryczny: Maciej Kochanowski

tel.: 58 326 87 54, e-mail: m.kochanowski@pomorskie.eu

Spis treści

Wykaz skrótów	5
1. WPROWADZENIE	6
1.1. Cele badania	6
1.2. Metodologia	7
1.2.2. CATI (computer-assisted telephone interviewing)	7
1.2.3. IDI (individual in-depth interview)	7
1.2.4. Dobór próby	7
1.2.5. Harmonogram, dane oraz warunki badawcze	8
1.3. Subregiony funkcjonalne w województwie pomorskim	9
1.3.1. Subregion metropolitalny – OWES „Dobra Robota”	9
1.3.2. Subregion południowy – OWES Debrzno	9
1.3.3. Subregion słupski – OWES CIO	9
1.3.4. Subregion nadwiślański – NOWES	10
2. MONITORING REALIZACJI PROJEKTÓW OWES	10
2.1. Realizacja projektów OWES	10
2.2. Działalność OWES	13
2.3. Przedsiębiorstwa społeczne na Pomorzu	17
2.3.1. Liczba PS, forma prawna, branże wiodące	17
2.3.2. Długość funkcjonowania	17
2.3.3. Zatrudnienie	18
2.3.4. Źródła przychodu	18
2.3.5. Potrzeby	19
2.3.6. Plany dalszego funkcjonowania	19
2.4. Wsparcie OWES	20
2.4.1. Rozpoczęcie współpracy z OWES	20
2.4.2. Wpływ wsparcia OWES na funkcjonowanie PS	20
2.4.3. Częstość korzystania z wybranych form wsparcia OWES	21
2.5. Ocena udzielanego przez OWES wsparcia	22
2.5.1. Jakość wsparcia	22
2.5.2. Przydatność wsparcia	24
2.5.3. Ogólna opinia o ofercie OWES	24
2.5.4. Niedostosowanie oferty OWES do potrzeb PS	25
2.5.5. Ocena skuteczności wsparcia OWES	26
2.5.6. Ocena rezultatów wsparcia OWES	26
2.5.7. Współmierność wsparcia OWES	28
2.5.8. Trwałość wsparcia OWES	28

2.6. Przedsiębiorstwa społeczne w obliczu pandemii COVID-19.....	29
2.6.1. Skutki pandemii, główne trudności	29
2.6.2. Wsparcie OWES w pandemii	30
2.6.3. Ocena aktualnej sytuacji ekonomicznej PS.....	32
2.7. Przedsiębiorstwa społeczne a kryzys migracyjny wywołany wojną w Ukrainie	33
2.7.1. Zatrudnienie uchodźców	33
2.7.2. Potrzeby PS związane z zatrudnieniem uchodźców.....	33
2.7.3. Świadczenie usług na rzecz uchodźców.....	34
2.7.4. Kontakt OWES w sprawie działań na rzecz uchodźców	35
2.8. Ocena systemu wsparcia ES – wnioski z wywiadów	36
2.8.1. Subregion metropolitalny – OWES Dobra Robota	36
2.8.2. Subregion nadwiślański – NOWES	38
2.8.3. Subregion słupecki – OWES CIO	39
2.8.4. Subregion południowy – OWES Debrzno.....	40
2.8.5. Instytucja Zarządzająca RPO WP 2014-2020	42
2.8.6. Wsparcie OWES z perspektywy PS	44
3. WNIOSKI I REKOMENDACJE	44
ZAŁĄCZNIKI	47

Wykaz skrótów

AKSES	System Akredytacji i Standardów Działania Instytucji Wsparcia Ekonomii Społecznej
CATI	Kwestionariusz telefoniczny wspomagany (z ang. computer-assisted telephone interviewing)
COVID-19	Ostra, zakaźna choroba układu oddechowego (z ang. coronavirus disease 2019)
DEFS	Departament Europejskiego Funduszu Społecznego
DES	Departament Ekonomii Społecznej
ES	ekonomia społeczna
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	indywidualny wywiad pogłębiony (z ang. individual in-depth interview)
IZ	instytucja zarządzająca
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PES	podmiot ekonomii społecznej
PGR	państwowe gospodarstwo rolne
PKRES	Pomorski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
PS	przedsiębiorstwo społeczne
ROPS	regionalny ośrodek polityki społecznej
RPO WP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
PUP	powiatowy urząd pracy
WP	województwo pomorskie
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. WPROWADZENIE

Niniejszy dokument stanowi raport z badania pt. „Ewaluacja funkcjonowania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w województwie pomorskim – 2022 r.”. Badanie zrealizowane zostało w ramach projektu „Pomorski system przedsiębiorczości społecznej: koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie pomorskim na lata 2019-2022” w ramach Działania 06.03. Ekonomia społeczna, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Realizacja badania oparta została o następujące regulacje:

- Wytyczne Ministra Rozwoju i Finansów w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020;
- Standardy Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej przyjęte przez Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej;
- Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2014-2020 przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego.

Raport składa się z trzech części:

- pierwszej - stanowiącej wprowadzenie do ewaluacji, wyjaśniającej jej cel, główne założenia oraz metodologię;
- drugiej – zawierającej wyniki przeprowadzonego badania wraz z opisami;
- trzeciej – skupiającej się na dyskusji oraz zaleceniach płynących z badania.

1.1. Cele badania

Główny cel badania stanowiła ocena wsparcia udzielanego w ramach realizacji projektów Działania 06.03. Ekonomia społeczna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Oceny dokonano w oparciu o klasyczne wymiary ewaluacji jakimi są jakość, skuteczność, użyteczność oraz trwałość. Na potrzeby ewaluacji dokonano również analizy efektów udzielonego przez OWES wsparcia, które determinują główny cel badania.

W ramach badania założono ponadto następujące cele szczegółowe:

- charakterystyka przedsiębiorstw społecznych działających na Pomorzu;
- identyfikacja zakresu działań przedsiębiorstw społecznych oraz OWES ukierunkowanych na przeciwdziałanie kryzysowi epidemicznemu (spowodowanemu przez Koronawirus SARS-CoV-2) oraz migracyjnemu (wywołanemu przez konflikt zbrojny w Ukrainie);
- ocena aktualnej rzeczywistości projektowej OWES przez jej przedstawicieli;
- wypracowanie rekomendacji w zakresie usprawnienia projektów OWES w regionie.

1.2. Metodologia

W celu osiągnięcia możliwie najwyższej jakości materiału empirycznego, zgodnie z zasadą triangulacji badawczej, sięgnięto do trzech różnych technik badawczych – analizy źródeł zastanych (desk research), kwestionariuszy wspomaganych (CATI) oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI).

1.2.1. Desk research

Dokładny wykaz wybranych źródeł danych zastanych na potrzeby niniejszego badania zawiera poniższa Tabela 1.

Tabela 1. Wykaz źródeł Desk research

Źródło informacji	Opis
wnioski o dofinansowanie projektów OWES w ramach Poddziałania 6.3.2 Podmioty Ekonomii Społecznej RPO WP 2014-2020	szczegółowe informacje na temat realizacji projektów OWES
wykaz przedsiębiorstw społecznych w województwie pomorskim	wykaz prowadzony przez ROPS, sprawozdawany co miesiąc do MRiPS
narzędzie do monitorowania działalności OWES z terenu województwa pomorskiego	ustalenie działań oraz środków redystrybuowanych dla klientów OWES
wskaźniki realizacji projektów OWES	określenie stopnia realizacji celów zakładanych przez OWES
raport „Ewaluacja funkcjonowania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w województwie pomorskim - 2020 r.”	charakterystyka wsparcia udzielanego OWES w poprzednich latach

1.2.2. CATI (computer-assisted telephone interviewing)

Wywiady telefoniczne przeprowadzone zostały z przedstawicielami przedsiębiorstw społecznych z terenu Pomorza, odpowiedzialnymi za kontakty z OWES. Przy pomocy specjalistycznej aplikacji, pracownicy Referatu Analiz i Rozwoju ROPS wypełniali arkusz badawczy według określonych przez respondentów wskazań. Narzędzie swoją konstrukcją odzwierciedlało tradycyjny, papierowy arkusz badawczy, jednocześnie zawierając przestrzeń dedykowaną ewentualnym komentarzom respondentów. Szczegółowe informacje dotyczące próby badawczej zawiera Tabela 2.

1.2.3. IDI (individual in-depth interview)

Do udziału w indywidualnych pogłębionych wywiadach jakościowych zaproszeni zostali natomiast przedstawiciele czterech OWES z terenu województwa pomorskiego oraz reprezentant instytucji zarządzającej RPO WP 2014-2020 – Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego UMWP. Scenariusz wywiadów służył poznaniu opinii na temat specyfiki funkcjonowania systemu wsparcia ES w regionie, a także określeniu obecnej i przyszłej perspektywy działalności OWES.

1.2.4. Dobór próby

W ramach przeprowadzonego badania zrealizowano wywiady z przedstawicielami następujących grup:

- przedstawiciele przedsiębiorstw społecznych;
- przedstawiciele ośrodków wsparcia ekonomii społecznej;
- przedstawiciel instytucji zarządzającej projektami OWES.

W miesiącu, którym prowadzono wywiady CATI – czerwcu 2022 r., stan przedsiębiorstw społecznych w regionie wynosił łącznie 98 podmiotów. Realizacja badania pokazała, że nie możliwym było wypełnienie wywiadu CATI w przypadku 35 PS: zgody na udział w badaniu nie wyraziły 4 podmioty, 3 podmioty nie prowadziły już działalności gospodarczej, natomiast w przypadku 28 podmiotów nie udało się nawiązać kontaktu (np. nieaktualne numery telefonów, brak kontaktu drogą mailową). W związku z powyższym za docelową liczbę PS przyjąć można 95, natomiast stopień realizacji badania wyniósł wówczas 66,3% - co stanowi 63 respondentów, po jednym na każde przedsiębiorstwo społeczne. Wywiady IDI przeprowadzono natomiast z każdym z przedstawicieli OWES (po jednym z przedstawicieli na każdy z czterech subregionów) oraz reprezentantem IZ (opiekun wszystkich projektów OWES w regionie).

Tabela 2. Dobór próby w badaniu ewaluacyjnym

Grupa badanych	Metoda badawcza	Liczba
przedstawiciele PS (województwo - łącznie)	CATI	63
przedstawiciele PS (subregion metropolitalny)	CATI	21
przedstawiciele PS (subregion nadwiślański)	CATI	17
przedstawiciele PS (subregion słupecki)	CATI	13
przedstawiciele PS (subregion południowy)	CATI	12
przedstawiciele OWES	IDI	4
przedstawiciel IZ	IDI	1

1.2.5. Harmonogram, dane oraz warunki badawcze

Proces ewaluacji rozpoczął się w kwietniu 2022 r. Wywiady telefoniczne wspomagane CATI z przedstawicielami PS przeprowadzone zostały w czerwcu, natomiast w sierpniu oraz wrześniu odbyły się indywidualne wywiady pogłębione IDI z reprezentantami OWES oraz IZ, które zrealizowano w formie zdalnej, przy pomocy aplikacji do wideokonferencji.

Odpowiedzi udzielane przez respondentów dotyczyły aktualnych opinii. Natomiast dane zastane (poziom realizacji wskaźników) dotyczą okresu lat 2020-2021.

1.3. Subregiony funkcjonalne w województwie pomorskim

Teren województwa pomorskiego z uwagi na potrzeby związane z alokacją środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej, został podzielony na cztery subregiony funkcjonalne, które swoim zasięgiem terytorialnym obejmują następujące powiaty:

- subregion metropolitalny: m. Gdańsk, m. Gdynia, m. Sopot, gdański, kartuski, nowodworski, pucki, wejherowski, tczewski;
- subregion południowy: chojnicki, człuchowski, kościerski;
- subregion słupski: m. Słupsk, bytowski, lęborski, słupski;
- subregion nadwiślański: kwidzyński, malborski, starogardzki, sztumski.

1.3.1. Subregion metropolitalny – OWES „Dobra Robota”

Subregion metropolitalny swoim działaniem obejmuje Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej „Dobra Robota”. OWES prowadzony jest przez partnerstwo sześciu podmiotów – Stowarzyszenie „Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot” (partner wiodący), Fundację Pokolenia, Caritas Archidiecezji Gdańskiej (podmiot w 2020 roku opuścił partnerstwo), Pomorską Specjalną Strefę Ekonomiczną Sp. z o.o., Organizację Pracodawców „Pracodawcy Pomorza” i Stowarzyszenie „Towarzystwo Pomocy im. Świętego Brata Alberta Koło Gdańskie”. Realizacja projektu rozpoczęta w listopadzie 2015 r. została wydłużona - do września 2023 r. W OWES zatrudnionych jest 17 pracowników reprezentujących podmioty partnerskie. Szczegółowy schemat organizacyjny „Dobrej Roboty” zawiera Załącznik 1. W ramach swojego działania „Dobra Robota” założyła między innymi objęcie wsparciem łącznie 750 osób, utworzenie 65 podmiotów ekonomii społecznej oraz 160 miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Zaplanowany na czas realizacji projektu budżet wynosi 21 421 056,1 zł.

1.3.2. Subregion południowy – OWES Debrzno

W subregionie południowym działania ekonomii społecznej wspiera projekt utworzony przez Stowarzyszenie „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno” wraz z partnerem – Centrum Inicjatyw Obywatelskich. Okres realizacji projektu dotyczył początkowo okresu wrzesień 2016 r. - październik 2022 r. Obecnie projekt został wydłużony do marca 2023 r. W tym okresie OWES Debrzno założył wsparcie dla łącznie 350 osób. Zaplanowano utworzenie między innymi 42 PES oraz 204 stanowisk pracy w PS. W projekcie zatrudnionych jest 8 pracowników. Całkowite koszty projektu zaplanowano na kwotę 9 553 144,7 zł. Schemat organizacyjny Ośrodka zawiera Załącznik 4.

1.3.3. Subregion słupski – OWES CIO

Subregion słupski objęty jest wsparciem projektu OWES, który tworzy Centrum Inicjatyw Obywatelskich wraz z partnerami: Słowińską Grupą Rybacką oraz Lokalną Grupą Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi. Realizacja projektowa OWES przypadła początkowo na listopad 2016 r. - grudzień 2021 r. Aktualny okres realizacji wydłużony został do grudnia 2022 r. W projekcie zaangażowanych jest łącznie 21 pracowników - dokładny schemat organizacyjny OWES CIO przedstawia Załącznik 3. W ramach swojego działania, OWES założyło udzielenie wsparcia 450 uczestnikom projektu, w tym między innymi utworzenie 40 PES oraz 200 miejsc pracy. Planowane koszty całkowite projektu to kwota 12 580 920 zł.

1.3.4. Subregion nadwiślański – NOWES

Najmłodszym OWES na Pomorzu jest projekt z subregionu nadwiślańskiego – jego realizacja rozpoczęła się w listopadzie 2018 roku, natomiast zakończenie przewidziane jest na wrzesień 2023 r. OWES realizowany jest przez Regionalne Towarzystwo Inwestycyjne S.A. w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Na Rzecz Oparcia i Rozwoju „Perspektywa” oraz Stowarzyszeniem Wspierania Przedsiębiorczości w Malborku. W ramach projektu założono wsparcie 403 osób, w tym utworzenie m.in. 126 stanowisk pracy oraz 34 PS. Przy projekcie zatrudnionych jest obecnie 10 pracowników. Koszty ogólne Nadwiślańskiego OWES przewidziane są na kwotę 12 418 346,3 zł. Dokładny schemat organizacyjny OWES pokazuje Załącznik 2.

2. MONITORING REALIZACJI PROJEKTÓW OWES

2.1. Realizacja projektów OWES

Postępy w projektach OWES wykazują syntetyczne parametry określone w RPO WP 2014-2020 - wskaźniki. Na potrzeby niniejszego badania wytypowano po cztery wskaźniki Produktu oraz Realizacji. Szczegóły pokazują odpowiednio Tabela 4 oraz Tabela 5. W celu określenia orientacyjnego poziomu realizacji OWES, podjęto próbę oszacowania posługując się następującym wzorem:

$$\text{SzWRP} = (\acute{S}wWR + \acute{S}wWP) / 2$$

- SzWRP – Szacunkowy wskaźnik realizacji projektu OWES
- $\acute{S}wWR$ – Średnia wybranych wskaźników rezultatu
- $\acute{S}wWP$ – Średnia wybranych wskaźników produktu

Korzystając z powyższego wzoru, otrzymano wartości wskazujące na to, że najbardziej zaawansowanym w realizacji projektem jest OWES CIO (SzWRP = 121,7). SzWRP pozostałych Ośrodków wynosi kolejno w przypadku OWES Debrzno - 85,4; NOWES - 59,6 oraz Dobrej Roboty - 49,5. Co warto podkreślić, niektóre ze wskaźników przekroczyły już stu procentowy poziom realizacji.

Tabela 3. Szacunkowy wskaźnik realizacji projektów OWES

OWES	SzWRP
OWES CIO	121,7
OWES Debrzno	85,4
NOWES	59,6
Dobra Robota	49,5

Tabela 4. Wybrane wskaźniki produktu OWES. Stan szacunkowy na styczeń 2022 r.

Wskaźniki produktu	Procent realizacji – OWES Dobra Robota	Procent realizacji – OWES Debrzno	Procent realizacji – OWES CIO	Procent realizacji - NOWES
liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	43,2	60,5	100	81
liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	33,5	96,3	94	73,7
liczba PES objętych wsparciem	31,7	120	104	36,1
liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	110	70	190	44,4

Źródło: Wnioski sprawozdawcze OWES (Dobra Robota, Debrzno, NOWES); dane OWES CIO przekazane przez przedstawicielkę Ośrodka.

Tabela 5. Wybrane wskaźniki rezultatu OWES. Stan szacunkowy na styczeń 2022 r.

Wskaźniki rezultatu	Procent realizacji – OWES Dobra Robota	Procent realizacji – OWES Debrzno	Procent realizacji – OWES CIO	Procent realizacji - NOWES
liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	75,6	90,7	105	68,3
liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty utworzonych w wyniku działalności OWES (we wspartych przedsiębiorstwach społecznych)	73,7	75,3	198	111,1
liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą utworzonych w wyniku działalności OWES	27,7	54,8	125	55,9
liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	0	115	57	6

Źródło: Wnioski sprawozdawcze OWES (Dobra Robota, Debrzno, NOWES); dane OWES CIO przekazane przez przedstawicielkę Ośrodka.

2.2. Działalność OWES

Działalność Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej podzielić można na trzy główne obszary do których należą: animacja, wspieranie PES i PS oraz tworzenie miejsc pracy. Działania te, zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dokumentu Standardów OWES, przyjętego przez MRiPS, monitorowane są corocznie przez ROPS. Główne wskaźniki wynikające z wdrażania EFS przez OWES, rozszerzone o istotne dane dotyczące trwałości PS, wdrożenia społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych oraz mechanizmu zakupowego zawierają Tabele 6-8.

Na podstawie danych z Tabeli 6 stwierdzić można, iż w wymiarze animacji, najwyższe rezultaty przyniosły w regionie działania zorientowane na wypracowanie założeń dot. utworzenia PES przez grupy inicjatywne. Najniższy wskaźnik zaobserwować można natomiast w przypadku działań animacyjnych polegających na założeniu przez JST podmiotów ekonomii społecznej lub przedsiębiorstw społecznych.

Najwyższe wskaźniki w obszarze wsparcia PES i PS (Tabela 7), osiągają pomorskie OWES w ramach udzielanego podmiotom ekonomii społecznej wsparcia w postaci doradztwa i szkoleń. Najmniejsze wartości związane są z kolei z liczbą utworzonych jednostek reintegracyjnych.

Tabela 8 zawiera wybrane wskaźniki działalności OWES, wśród których najważniejszymi są te, dotyczące tworzenia miejsc pracy. Zaobserwować można w tej sferze tendencję do spadku w realizacji wskaźnika przez wszystkie cztery Ośrodki. Dane w tabeli pokazują również, że wartości wskaźników w przypadku społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych oraz mechanizmu zakupowego OWES były bardzo niskie lub nie wykazywały podejmowanych działań.

Działalność OWES może być estymowana także poprzez określenie środków, jakie zostały przeznaczone na realizację poszczególnych wymiarów wsparcia. Dane zawarte w Tabeli 9. pokazują wydatki finansowe, jakie Ośrodki poniosły na realizację wybranych działań. Na podstawie tych danych, można stwierdzić, że najwięcej środków Ośrodki z Pomorza wykorzystywały na realizację działań poświęconych tworzeniu PS. Najmniej środków OWES wydatkowały natomiast na wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych. Istotnie mniej środków zostało także wydatkowanych łącznie przez Ośrodki w 2021 r. w porównaniu do roku 2020 (6,3 mln zł. vs 7,3 mln zł.).

Tabela 6. Działalność OWES - animacja

Wskaźnik	OWES Dobra Robota		OWES Debrzno		OWES CIO		NOWES	
	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok
liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	1	0	1	0	1	1	1	3
liczba zawiązanych grup inicjatywnych, które w wyniku wsparcia OWES wypracowały założenia co do utworzenia PES, w jednej z następujących form: przygotowanego lub złożonego wniosku rejestracyjnego PES; utworzonego PES; przygotowanego lub złożonego biznesplanu dot. utworzenia PES	6	2	3	12	6	9	8	8
liczba JST, które założyły PES lub PS przy wsparciu OWES	0	0	0	0	0	0	1	0

Źródło: Monitoring OWES 2022 (ROPS UMWP)

Tabela 7. Działalność OWES – wsparcie PES i PS

Wskaźnik	OWES Dobra Robota		OWES Debrzno		OWES CIO		NOWES	
	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok
liczba istniejących PES przekształconych w PS przy wsparciu OWES	3	2	0	0	0	0	4	0
liczba utworzonych nowych PS przy wsparciu OWES	4	3	2	5	1	3	10	7
liczba utworzonych jednostek reintegracyjnych (CIS, KIS, ZAZ, WTZ)	0	1	1	0	0	0	0	0
liczba pozostałych podmiotów ekonomii społecznej utworzonych przy wsparciu OWES	21	12	2	6	2	6	1	2
liczba istniejących podmiotów ekonomii społecznej wspartych przez OWES w formie doradztwa lub szkoleń	82	93	85	85	50	29	21	34

Źródło: Monitoring OWES 2022 (ROPS UMWP)

Tabela 8. Działalność OWES – wybrane wskaźniki: miejsca pracy, trwałość, mechanizm zakupowy, społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne

Wskaźnik	OWES Dobra Robota		OWES Debrzno		OWES CIO		NOWES	
	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok
liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	31	20	28	22	35	33	49	25
liczba miejsc pracy utworzonych w PS, w ramach których pracownicy pracują na podstawie stosunku pracy (w tym spółdzielczej umowy o pracę)	31	20	28	22	35	33	49	25
liczba przedsiębiorstw społecznych powstałych przy wsparciu OWES, którym w okresie sprawozdawczym upłynęło 18 miesięcy od rozpoczęcia działalności	14	22	6	4	1	3	0	5
liczba JST i ich jednostek organizacyjnych, kupujących produkty i usługi od PES i PS w ramach społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, niezależnie od zastosowanego trybu zamówienia	0	0	0	0	0	0	0	1
liczba PES i PS od których zakupiono produkty lub usługi w ramach mechanizmu zakupowego OWES	3	0	0	1	0	0	1	0

Źródło: Monitoring OWES 2022 (ROPS UMWP)

Tabela 9. Działalność OWES – wybrane dane finansowe OWES (w tys. zł.)

Wydatki	OWES Dobra Robota		OWES Debrzno		OWES CIO		NOWES	
	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok	2020 rok	2021 rok
na działalność związaną z animacją	298	283	702	723	115	152	160	195
na tworzenie PS	0	0	442	656	1047	859	1714	1047
na wsparcie istniejących PS	999	604	260	67	42	46	70	0
na doradztwo i szkolenia	675	733	147	143	273	263	359	560

Źródło: Monitoring OWES 2022 (ROPS UMWP)

2.3. Przedsiębiorstwa społeczne na Pomorzu

2.3.1 Liczba PS, forma prawna, branże wiodące

Jednym z celów badania ewaluacyjnego była charakterystyka PS działających w regionie. Dokładnie dane pokazuje miesięcznie uaktualniania przez ROPS lista przedsiębiorstw społecznych w województwie pomorskim. W okresie prowadzenia badania metodą CATI w subregionie metropolitalnym działało 36 PS, w subregionie nadwiślańskim 22, południowym 21, natomiast słupskim 19. Najczęściej spotykaną formą prawną przedsiębiorstw społecznych na Pomorzu są spółdzielnie socjalne (45,9%). Istotnie mniej podmiotów stanowiły fundacje (34,7%), spółki non-profit (13,3%) oraz stowarzyszenia (6,1%). Branżami wiodącymi wśród PS z Pomorza były: gastronomia (18,4%), usługi komunalne (11,2%) i usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej (11,2%). Najrzadziej przedsiębiorstwa społeczne działały w branżach: informatycznej (2%), motoryzacyjnej (1,02%) oraz produkcji i przetwórstwie żywności (1%).

2.3.2 Długość funkcjonowania

Dane płynące pozyskane z badania CATI pozwoliły dostarczyć szereg specyficznych informacji na temat funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych. Jedną z nich był okres działania PS. Jak pokazały wyniki, niemal połowa przedsiębiorstw społecznych działa więcej niż 2 lata ale mniej niż 5 lat (47,6%) – co stanowi najczęściej wybieraną odpowiedź przez badanych. Z kolei 19,1 % respondentów określiło, iż prowadzi swoją działalność ponad 5 lat. Taki sam odsetek badanych prowadzi również PS, które działają krócej niż jeden rok. Najmniej respondentów (14,2%) prowadzi natomiast swoje przedsiębiorstwa więcej niż 1 rok ale mniej niż 2 lata.

Tabela 10. Długość działania przedsiębiorstw społecznych

Przedział czasu	%	N
więcej niż 2 lata ale mniej niż 5 lat	47,6	30
krócej niż 1 rok	19,1	12
ponad 5 lat	19,1	12
więcej niż 1 rok ale mniej niż 2 lata	14,2	9

N=63

2.3.3. Zatrudnienie

W ramach badania ewaluacyjnego, przedstawiciele przedsiębiorstw społecznych zostali zapytani o to, ile osób jest aktualnie zatrudnionych w ich podmiotach. Wyniki pokazały, że średnio na Pomorzu w PS zatrudnionych jest 11 pracowników. Uściślając, najmniej – 3,2% PS przyjmuje jedynie jednego pracownika, natomiast wyłącznie 1,6% przedsiębiorstw społecznych daje pracę 100 i więcej pracownikom. Ponad połowa badanych podmiotów przyjmuje z kolei 10 i mniej pracowników.

Tabela 11. Zatrudnienie w PS

Zatrudnionych	%	N
1 pracownik	3,2	2
5 i mniej pracowników	15,9	10
10 i mniej pracowników	69,8	22
20 i mniej pracowników	93,7	59
50 i mniej pracowników	98,4	62
100 i więcej pracowników	1,6	1

N=63

2.3.4. Źródła przychodu

Podstawową kwestią warunkującą istnienie przedsiębiorstwa społecznego jest jego sprawność finansowa. Odpowiedzi respondentów dotyczące źródeł przychodu PS pokazały, że podmioty na Pomorzu utrzymują się głównie ze świadczenia usług na zlecenie JST oraz innych instytucji publicznych (55,6%), sprzedaży produktów i usług osobom fizycznym (54%), a także firmom prywatnym (47,6%). Najmniej przedsiębiorstw społecznych swoje dochody zawdzięcza udziałom w projektach (3,2%).

Tabela 12. Główne źródła przychodu PS

Źródło przychodu	%	N
świadczenie usług na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego lub innych instytucji publicznych	55,6	35
sprzedaż usług i produktów osobom fizycznym	54	34
sprzedaż usług i produktów firmom prywatnym	47,6	30
dotacje	33,3	21
sprzedaż usług i produktów organizacjom pozarządowym	15,9	10
darowizny	7,9	5
projekty	3,2	2

N=63

2.3.5. Potrzeby

Pytania skierowane do przedstawicieli przedsiębiorstw społecznych z regionu uwzględniały także kwestie związane z funkcjonowaniem ich podmiotów w najbliższej przyszłości. Badanych zapytano o to, jakiego wsparcia ze strony OWES potrzebowałoby najbardziej. Blisko 80% respondentów wykazało zapotrzebowanie na pomoc finansową bezzwrotną. Wyjaśniając, przedsiębiorcy jako główny powód podali rosnące koszty prowadzenia działalności powodowane wysoką inflacją.

Tabela 13. Pomoc potrzebna PS w najbliższym czasie

Rodzaj pomocy	%	N
pomoc finansowa bezzwrotna	77,8	49
szkolenia	52,4	33
doradztwo	30,2	19
pomoc finansowa zwrotna	19,1	12
tłumacz (j. ukraiński)	4,8	3

N=63

2.3.6. Plany dalszego funkcjonowania

Podstawową kwestią dotyczącą najbliższej przyszłości PS z Pomorza było jednak pytanie w kwestionariuszu poświęcone planom ich dalszego funkcjonowania. Wyniki pokazały, że ponad połowa PS w regionie planuje rozszerzenie swojej działalności, 44,4% przedsiębiorstw ma zamiar utrzymać ich obecny zakres, natomiast jedynie niespełna 5% planuje zakończenie, zawieszenie lub zmniejszenie działalności, czego głównym powodem jest wspomniana powyżej inflacja. Zestawiając te dane z wynikami poprzedniej edycji

badania, można stwierdzić istotne różnice w obszarach rozwoju oraz redukcji działalności przedsiębiorstw. Szczegółowe informacje przedstawia Tabela 14.

Tabela 14. Plany funkcjonowania PS w najbliższej przyszłości

Plany funkcjonowania	Ewaluacja 2020r.		Ewaluacja 2022r.	
	%	N (53)	%	N (63)
rozszerzenie działalności	45,3	24	50,8	32
utrzymanie obecnego zakresu działalności	43,4	23	44,4	28
zakończenie/zawieszenie/zmniejszenie zakresu działalności	11,3	6	4,8	3

2.4. Wsparcie OWES

2.4.1. Rozpoczęcie współpracy z OWES

Podstawę do oceny wsparcia udzielonego przedsiębiorstwom społecznym z terenu województwa pomorskiego przez OWES stanowią dane dotyczące pomocy, jaką otrzymały podmioty oraz informacje, jak wpłynęła ona na funkcjonowanie PS. Pierwsze z pytań tej kategorii bezpośrednio odnosiło się do inicjatora relacji PS i OWES. Odpowiedzi udzielone przez respondentów w kwestionariuszu CATI pokazały, że istotnie najwięcej relacji zostało zainicjowanych ze strony zainteresowanych wsparciem PS. Natomiast, wśród instytucji, dzięki którym przedsiębiorstwa społeczne nawiązały współpracę z ośrodkami wsparcia ekonomicznej, znalazły się ośrodki pomocy społecznej, urzędy gminy, urzędy pracy oraz lokalne grupy działania. Z kolei blisko 5% badanych PS nie było w stanie wskazać inicjatora współpracy. Dokładnie dane te pokazuje Tabela 15.

Tabela 15. Inicjatorzy współpracy PS z OWES

Inicjator	%	N
przedsiębiorstwo społeczne (osobiście)	44,4	28
instytucja	20,6	13
animador/doradca z OWES (w terenie)	17,5	11
organizacja prowadząca OWES	9,5	6
bliscy (rodzina i znajomi)	4,8	3
trudno powiedzieć	3,2	2

N=63

2.4.2. Wpływ wsparcia OWES na funkcjonowanie PS

Jak wynika z odpowiedzi badanych, wsparcie otrzymane od OWES istotnie częściej dotyczyło utworzenia miejsc pracy w nowym PS aniżeli w już istniejącym (74,6% vs 25,4%; N=63). Respondenci, których podmiot istniał przed otrzymaniem wsparcia z Ośrodków, zostali także zapytani o to, jak ich sytuacja zmieniła się w związku z otrzymaniem wsparcia

od OWES. Przeważająca liczba badanych odpowiedziała, że wsparcie to znacząco poprawiło funkcjonowanie ich przedsiębiorstw społecznych. Żaden z respondentów nie twierdził natomiast, iż wsparcie OWES w jakikolwiek sposób pogorszyło funkcjonowanie PS. Szczegółowy rozkład procentowy zawiera Tabela 16.

Tabela 16. Wpływ wsparcia OWES na funkcjonowanie PS

Wpływ wsparcia	%	N
wsparcie OWES w sposób znaczący poprawiło funkcjonowanie przedsiębiorstwa	81,3	13
nieznacznie poprawiło funkcjonowanie przedsiębiorstwa	6,3	1
nie wpłynęło na funkcjonowanie przedsiębiorstwa	6,3	1
trudno powiedzieć	6,3	1

N=16

2.4.3. Częstość korzystania z wybranych form wsparcia OWES

Założenia badania ewaluacyjnego uwzględniały również analizę częstości korzystania PS z wybranych form wsparcia OWES. Analizy pokazały, że przedsiębiorstwa społeczne przeważnie korzystają z dotacji na założenie/zatrudnienie w PS (92,1%) oraz wsparcia pomostowego niefinansowego, takiego jak mentoring i zindywidualizowane doradztwo (81%). Najmniej pomorskie PS korzystają z możliwości wsparcia infrastrukturalnego i technicznego, które zdaniem badanych zwykle nie jest im oferowane.

Tabela 17. Procent pomorskich PS korzystających z wybranych form wsparcia OWES

Forma wsparcia	%	N
dotacja na założenie/zatrudnienie w PS	92,1	58
wsparcie pomostowe niefinansowe	81	51
doradztwo prawne	77,8	49
szkolenia	77,8	49
pomoc marketingowa	73,0	46
pomoc w rozwijaniu współpracy z innymi podmiotami	68,3	43
wizyty studyjne	61,9	39
doradztwo psychologiczne	57,1	36
doradztwo księgowo	46	29
kursy zawodowe dla osób zakładających/przystępujących do PS	39,7	25
wsparcie infrastrukturalne i techniczne	28,6	18

N=63

2.5. Ocena udzielanego przez OWES wsparcia

2.5.1. Jakość wsparcia

Głównym celem badania ewaluacyjnego była ocena wsparcia udzielanego przez OWES. Część kwestionariusza CATI poświęcona tej sferze, rozpoczęta została pytaniem o jakość poszczególnych form wsparcia oferowanych przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. Wyniki pokazały, że na skali pięciostopniowej, gdzie 5 oznacza najwyższą jakość wsparcia, najlepiej w regionie oceniana jest dotacja na założenie/zatrudnienie w PS (4,6), natomiast najniżej badani ocenili wsparcie infrastrukturalne i techniczne (3,7). Oceny poszczególnych form wsparcia OWES z podziałem na wszystkie cztery subregiony województwa zawierają Tabele 18-21.

Tabela 18. Ocena jakości wybranych form wsparcia OWES w subregionie metropolitalnym (skala 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą jakość)

Forma wsparcia	Ocena
dotacja na założenie/zatrudnienie w PS	4,4
wizyty studyjne	3,9
wsparcie pomostowe niefinansowe	3,7
Szkolenia	3,6
doradztwo prawne	3,6
doradztwo psychologiczne	3,4
pomoc w rozwijaniu współpracy z innymi podmiotami	3,3
doradztwo księgowo	3,2
pomoc marketingowa	3,1
wsparcie infrastrukturalne i techniczne	3
kursy zawodowe dla osób zakładających/przystępujących do PS	2,8

N=21

**Tabela 19. Ocena jakości wybranych form wsparcia OWES w subregionie nadwiślańskim
(skala 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą jakość)**

Forma wsparcia	Ocena
dotacja na założenie/zatrudnienie w PS	4,6
kursy zawodowe dla osób zakładających/przystępujących do PS	4,6
Szkolenia	4,5
doradztwo psychologiczne	4,5
wsparcie infrastrukturalne i techniczne	4,4
wsparcie pomostowe niefinansowe	4,4
wizyty studyjne	4,4
doradztwo prawne	4,3
doradztwo księgowo	4,2
pomoc marketingowa	3,9
pomoc w rozwijaniu współpracy z innymi podmiotami	3,9

N=17

**Tabela 20. Ocena jakości wybranych form wsparcia OWES w subregionie słupskim
(skala 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą jakość)**

Forma wsparcia	Ocena
dotacja na założenie/zatrudnienie w PS	4,9
wsparcie pomostowe niefinansowe	4,9
wizyty studyjne	4,8
doradztwo księgowo	4,8
Szkolenia	4,7
pomoc w rozwijaniu współpracy z innymi podmiotami	4,6
kursy zawodowe dla osób zakładających/przystępujących do PS	4,5
doradztwo psychologiczne	4,3
pomoc marketingowa	4,3
doradztwo prawne	3,7
wsparcie infrastrukturalne i techniczne	3,6

N=13

Tabela 21. Ocena jakości wybranych form wsparcia OWES w subregionie południowym (skala 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą jakość)

Forma wsparcia	Ocena
Szkolenia	4,7
dotacja na założenie/zatrudnienie w PS	4,6
doradztwo księgowo	4,6
wsparcie pomostowe niefinansowe	4,6
doradztwo prawne	4,6
wizyty studyjne	4,5
pomoc w rozwijaniu współpracy z innymi podmiotami	4,4
pomoc marketingowa	4,4
kursy zawodowe dla osób zakładających/przystępujących do PS	4
doradztwo psychologiczne	3,8
wsparcie infrastrukturalne i techniczne	3,6

N=12

2.5.2. Przydatność wsparcia

Średnia ocena przydatności dla podmiotów z całego Pomorza wyniosła 4,5 przy maksymalnej ocenie 5, co jest wynikiem bardzo pozytywnym. Szczegółową ocenę dla OWES z poszczególnymi subregionami przedstawia Tabela 22.

Tabela 22. Ocena przydatności wsparcia OWES z danego subregionu (skala 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą przydatność)

Subregion	Ocena
subregion słupski	4,9
subregion południowy	4,8
subregion nadwiślański	4,5
subregion metropolitalny	3,7

N=63

2.5.3. Ogólna opinia o ofercie OWES

Przedstawiciele PS z Pomorza zapytano także czy oferta wsparcia OWES odpowiada potrzebom ich podmiotu. Skumulowana średnia wyników z subregionów pokazała, że dla zdecydowanej większości pomorskich przedsiębiorstw społecznych oferta OWES jest odpowiednia (85,2%). Natomiast analizując poszczególne subregiony, najczęściej badani

twierdzili, iż oferta OWES jest odpowiednia w subregionie słupskim (100%). Z kolei najrzadziej, oferta okazywała się odpowiednia w przypadku PS z subregionu metropolitalnego (66,7%), choć wciąż było to znacznie powyżej połowy badanej próby.

Tabela 23. Ogólna opinia PS dotycząca oferty OWES – subregion słupski

Opinia	%	N
oferta OWES odpowiada potrzebom przedsiębiorstwa	100	13

N=13

Tabela 24. Ogólna opinia PS dotycząca oferty OWES – subregion południowy

Opinia	%	N
oferta OWES odpowiada potrzebom przedsiębiorstwa	91,7	11
oferta OWES nie odpowiada potrzebom Pani/Pana przedsiębiorstwa	8,3	1

N=12

Tabela 25. Ogólna opinia PS dotycząca oferty OWES – subregion nadwiślański

Opinia	%	N
oferta OWES odpowiada potrzebom przedsiębiorstwa	82,4	14
oferta OWES nie odpowiada potrzebom Pani/Pana przedsiębiorstwa	17,7	3

N=17

Tabela 26. Ogólna opinia PS dotycząca oferty OWES – subregion metropolitalny

Opinia	%	N
oferta OWES odpowiada potrzebom przedsiębiorstwa	66,7	14
oferta OWES nie odpowiada potrzebom Pani/Pana przedsiębiorstwa	33,3	7

N=21

2.5.4. Niedostosowanie oferty OWES do potrzeb PS

Respondenci, których zdaniem oferta OWES nie była dostosowana do potrzeb PS, poproszono o wskazanie powodów tego stanu rzeczy. W przypadku OWES z subregionu metropolitalnego badani, którym nie odpowiadała oferta wsparcia Ośrodka głównie podkreślali utrudnienia formalno-prawne dotyczące regulaminu udzielania dotacji (42,9%) oraz braki w kompetencjach kadry (28,6%) i niewydolność organizacyjną (28,6%). Badani z subregionu nadwiślańskiego, w równej mierze wskazywali natomiast na powody w postaci niewydolności organizacyjnej OWES (33,3%), braki w kompetencjach kadry OWES (33,3%) oraz ograniczenia wynikające z formy projektowej Ośrodków (33,3%). W przypadku

subregionu południowego, uwagi dotyczyły wyłącznie niedostosowania oferty OWES do specyfiki PS (100%).

2.5.5. Ocena skuteczności wsparcia OWES

Kolejnym aspektem ocenianego przez respondentów wsparcia OWES była jego skuteczność, rozumiana jako stopień osiągnięcia założonych rezultatów. Najwyżej oceniane w tej sferze było wsparcie Ośrodka z subregionu słupskiego (4,9) oraz południowego (4,8). Najniżej skuteczność wsparcia ocenili badani z subregionu metropolitalnego (3,9). Średnia ocena skuteczności wsparcia dla całego województwa pomorskiego wyniosła natomiast 4,5 na 5, co jest wysoce zadowalającym wynikiem. Szczegółowe wyniki dla każdego subregionu przedstawia Tabela 27.

Tabela 27. Ocena skuteczności wsparcia OWES z poszczególnych subregionów (skala 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą skuteczność)

Subregion	Ocena wsparcia
słupski	4,9
południowy	4,8
nadwiślański	4,4
metropolitalny	3,9

N=63

2.5.6. Ocena rezultatów wsparcia OWES

Jednym z wymiarów oceny wsparcia OWES, analizowanym także w ramach ewaluacji, były rezultaty – a więc wyniki wsparcia, uzyskanego przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. Średnia odpowiedzi badanych dla całego Pomorza w tym obszarze kształtowała się następująco: 77,5% badanych twierdziło, że rezultaty wsparcia były dokładnie takie jakich oczekiwano, zdaniem 16% respondentów wsparcie od OWES nie spełniło zakładanych oczekiwań, natomiast w przypadku 10,5% badanych, wsparcie uzyskane od Ośrodków przerosło ich oczekiwania. Dokładne wyniki odpowiedzi respondentów dla poszczególnych subregionów znajdują się w Tabelach 28-31.

Tabela 28. Ocena rezultatów wsparcia OWES przez PS z subregionu południowego

Ocena	%	N
rezultaty wsparcia OWES były dokładnie takie jakich oczekiwano	91,7	11
rezultaty wsparcia OWES przerosły oczekiwania	8,3	1

N=12

Tabela 29. Ocena rezultatów wsparcia OWES przez PS z subregionu nadwiślańskiego

Ocena	%	N
rezultaty wsparcia OWES były dokładnie takie jakich oczekiwano	82,4	14
rezultaty wsparcia OWES nie spełniły oczekiwań	11,8	6
rezultaty wsparcia OWES przerosły oczekiwania	5,9	1

N=17

Tabela 30. Ocena rezultatów wsparcia OWES przez PS z subregionu słupeckiego

Ocena	%	N
rezultaty wsparcia OWES były dokładnie takie jakich oczekiwano	69,2	9
rezultaty wsparcia OWES przerosły oczekiwania	23,1	3
rezultaty wsparcia OWES nie spełniły oczekiwań	7,7	1

N=13

Tabela 31. Ocena rezultatów wsparcia OWES przez PS z subregionu metropolitalnego

Ocena	%	N
rezultaty wsparcia OWES były dokładnie takie jakich oczekiwano	66,7	14
rezultaty wsparcia OWES nie spełniły oczekiwań	28,6	6
rezultaty wsparcia OWES przerosły oczekiwania	4,8	1

N=21

Respondenci, których oczekiwania względem rezultatów wsparcia OWES nie zostały spełnione, jako wyjaśnienie swojej odpowiedzi wskazali w przypadku subregionu metropolitalnego – niezadowolające wyniki finansowe PS oraz zbyt małe wsparcie merytoryczne i prawne, w subregionie słupskim - zbyt mały wpływ wsparcia OWES na polepszenie wyników finansowych, natomiast badani z subregionu nadwiślańskiego zwrócili uwagę na problemy ze wsparciem związane z częstymi zmianami kadrowymi oraz organizacyjnymi Ośrodka. Analizując odpowiedzi badanych z terenu działania OWES Debrzno, nie stwierdzono przypadków niezadowolenia z rezultatów udzielanego wsparcia.

2.5.7. Współmierność wsparcia OWES

Ważnym wątkiem często pojawiającym się w badaniach ewaluacyjnych projektów finansowanych ze środków publicznych jest współmierność. Oznacza ona relację rezultatów wsparcia do poniesionych na jego rzecz kosztów. Średnia wyników badanych z Pomorza, wyniosła w tym obszarze optymalną ocenę 4,2 na 5. Jak kształtują się wyniki w sferze współmierności wsparcia OWES w poszczególnych subregionach pokazuje Tabela 32.

Tabela 32. Ocena współmierności wsparcia OWES przez PS z poszczególnych subregionów (ocena na skali 1-5, gdzie 5 oznacza najwyższą współmierność)

Subregion	Ocena wsparcia
słupski	4,8
południowy	4,4
nadwiślański	4,1
metropolitalny	3,5

N=63

2.5.8. Trwałość wsparcia OWES

Badanych przedstawicieli PS z Pomorza poproszono także o ocenę trwałości wsparcia na skali pięciostopniowej, gdzie 5 oznaczało, że rezultaty wsparcia utrzymują się długotrwale. Wyniki kształtowały się następująco: subregion słupski – 4,9; subregion południowy – 4,6; subregion nadwiślański – 4,1 i subregion metropolitalny – 4. Średnia ocena trwałości wsparcia dla całego województwa wyniosła natomiast 4,4.

Tabela 33. Ocena trwałości wsparcia OWES (ocena na skali 1-5, gdzie 5 oznacza, że rezultaty utrzymują się długotrwale)

Subregion	Ocena wsparcia
słupski	4,9
południowy	4,6
nadwiślański	4,1
metropolitalny	4

N=63

2.6. Przedsiębiorstwa społeczne w obliczu pandemii COVID-19

Nadal aktualnym tematem, który spowodował kryzys ekonomiczny na całym świecie jest pandemia COVID-19. Wirus doprowadził działalności gospodarcze do zastoju, będącego konsekwencją między innymi wprowadzonych obostrzeń. Przedsiębiorcy nierzadko mierząc się z ryzykiem problemów z wypłacalnością, zmieniali profile swoich działalności, zmniejszali je, bądź zamykali.

2.6.1. Skutki pandemii, główne trudności

Jedno z głównych pytań rozpoczynających część badania dotyczącą pandemii, odnosiło się bezpośrednio do skutków, jakie wywołała pandemia w pomorskich PS. Wyniki pokazały, że najwięcej - 42,9% przedsiębiorstw społecznych w regionie, poważnie odczuło konsekwencje pandemii w swoich podmiotach, natomiast 41,3% PS odczuło jedynie jej nieznaczne skutki. Spośród wszystkich respondentów, negatywnych skutków pandemii nie odczuło jedynie 9,5% przedsiębiorstw, natomiast 6,4% wstrzymało się od odpowiedzi, jako, że ich podmioty powstały po tzw. lockdownie.

Tabela 34. Skutki wywołane przez pandemię w PS

Skutki pandemii	%	N
poważne	42,9	27
nieznaczne	41,3	26
brak negatywnych skutków	9,5	6
nie dotyczy	6,4	4

N=63

Branżami PS, które dotknęły poważne skutki pandemii (N=27) przeważnie były gastronomia (22,2%; N=6), handel i pozostałe usługi (14,8%; N=4) oraz usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej (14,8%; N=4). Z kolei rodzaje działalności przedsiębiorstw społecznych, które nieznacznie odczuły skutki pandemii (N=26) głównie stanowiły gastronomia (19,2%; N=5), usługi socjalne (19,2%; N=5), a także handel i pozostałe usługi (14,8%; N=4).

Co wydaje się zrozumiałe, zasadniczą trudnością PS wynikającą z pandemii był wówczas brak zleceń oraz zamówień (60,3%). Natomiast wśród „innych” trudności z jakimi borykały się przedsiębiorstwa, jak wskazuje Tabela 35, znalazły się restrykcje nakładane przez Rząd, brak jasności procedur związanych z niwelowaniem skutków pandemii oraz zmienność regulacji prawnych.

Tabela 35. Główne trudności PS wynikające z pandemii

Trudności	%	N
brak zleceń/ zamówień	60,3	38
trudności z wypłatą wynagrodzeń pracowniczych wraz z pochodnymi	19,1	12
trudności ze spełnieniem należności publiczno-prawnych	9,5	6
brak osób chętnych do pracy	4,8	3
inne	22,2	14
nie dotyczy	6,4	4

N=63

W obszarze trudności PS spowodowanych pandemią, rodzajami działalności, które dotknął problem braku zleceń/ zamówień (N=38) były w szczególności gastronomia (26,3%; N=10) oraz handel i pozostałe usługi (15,8%; N=6). Trudności z wypłatą wynagrodzeń pracowniczych wraz z pochodnymi (N=12) dotyczyły zwłaszcza branży gastronomicznej (25%; N=3).

2.6.2. Wsparcie OWES w pandemii

Przedstawiciele przedsiębiorstw społecznych z Pomorza zostali także zapytani o to, jak OWES wsparł ich podmioty podczas pandemii oraz czy korzystali z jakiegoś innego, dedykowanego wsparcia.

Najwięcej badanych stwierdziło, że w okresie kryzysu wywołanego pandemią COVID-19, OWES nie wsparł ich podmiotów w żaden sposób (32,9%). Zapytani o powód tego stanu rzeczy, respondenci najczęściej odpowiadali, iż OWES tłumaczył niemożność udzielenia wsparcia z uwagi na zbyt krótki czas funkcjonowania podmiotu oraz aktualnie problemy z rozliczeniem i przesunięciem środków finansowych w projekcie.

Wśród innych źródeł wsparcia - poza OWES, przedsiębiorstwa przeważnie sięgały po wsparcie finansowe (50,8%), w tym dofinansowania wynagrodzeń, świadczenia postojowe, pożyczki oraz ulgi w podatkach i składkach (47,6%), między innymi w formie odroczenia składek PIT, ZUS.

Wsparcie w pandemii nie dotyczyło 6,3% przedsiębiorstw społecznych, które powstały już po okresie lockdown`ów.

Tabela 36. PS korzystające ze wsparcia OWES udzielonego w związku z pandemią COVID-19

Forma udzielonego wsparcia	region		subregion metropolitalny		subregion południowy		subregion słupski		subregion nadwiślański	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
wsparcie nieudzielone	38,1	27	14,3	9	11,1	7	7,9	5	9,52	6
konsultacje, doradztwa, szkolenia	34,9	22	9,5	6	6,4	4	9,52	6	9,52	6
wsparcie przedmiotowe (np. maseczki, sprzęt do pracy zdalnej)	31,8	20	15,9	10	0	0	1,6	1	14,3	9
wsparcie finansowe	17,5	11	7,9	5	3,2	2	3,2	2	3,2	2
mechanizm zakupowy (zakupy od PES)	1,6	1	1,6	1	0	0	0	0	0	0
nie dotyczy	6,4	4	0	0	0	0	3,2	2	3,2	2

N=63

Tabela 37. Procent PS korzystających z innego rodzaju dedykowanego wsparcia w pandemii COVID-19 (poza OWES)

Forma udzielonego wsparcia	region		subregion metropolitalny		subregion południowy		subregion słupski		subregion nadwiślański	
	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
wsparcie finansowe	38,1	24	15,9	10	4,8	3	6,3	4	11,1	7
ulgi w podatkach i składkach	47,6	30	19,1	12	6,3	4	14,3	9	7,9	5
podmiot nie korzystał ze wsparcia (poza OWES)	34,9	22	7,9	5	6,3	4	4,8	3	15,9	10
odroczenia obowiązków	9,5	6	3,2	2	1,6	1	1,6	1	3,2	2
pomoc publiczna	3,2	2	3,2	2	0	0	0	0	0	0
wsparcie przedmiotowe	3,2	2	3,2	2	0	0	0	0	0	0
wsparcie dot. nieruchomości	1,6	1	1,6	1	0	0	0	0	0	0
nie dotyczy	6,3	4	0	0	0	0	3,2	2	3,2	2

N=63

W celu zbadania potencjału przedsiębiorstw społecznych z Pomorza w sferze działań poświęconych niwelowaniu negatywnych skutków pandemii, respondentów zapytano, czy przedsiębiorstwa społeczne, które reprezentują, są w stanie zaoferować jakieś produkty/usługi w tym wymiarze. Odpowiedzi badanych dokładnie przedstawia poniższa

tabela. Wśród odpowiedzi „inne” znalazły się usługi związane z dezynfekcją oraz zapewnieniem opieki lub transportu dla potrzebujących (np. osób w wieku podeszłym).

Tabela 38. Procent PS oferujących produkty/usługi związane z przeciwdziałaniem COVID-19

Produkt/usługa	%	N
maseczki	12,7	8
usługi gastronomiczne	9,5	6
usługi logistyczne	4,8	3
płyny dezynfekujące	3,2	2
odzież ochronna	1,6	1
rękawice	1,6	1
przyłbice	1,6	1
inne	25,4	16

N=63

2.6.3. Ocena aktualnej sytuacji ekonomicznej PS

Część arkusza CATI poświęcona pandemii COVID-19, zakończyła się porównaniem przez przedstawicieli PS obecnej sytuacji ekonomicznej ich podmiotów, do sytuacji z maja 2020 roku, kiedy to obostrzenia nałożone przez rząd, najbardziej dotknęły gospodarkę. Wyniki istotnie pokazały, że najwięcej przedsiębiorców stwierdziło poprawę w tej sferze. Jednakże, pomimo łagodniejszych zasad bezpieczeństwa obowiązujących od pierwszego kwartału 2022 roku, przedstawiciele PS nierzadko twierdzili również, iż ich sytuacja ekonomiczna pogorszyła się, z uwagi na wysoką inflację. Ocena nie dotyczyła natomiast przedsiębiorstw, które powstały po okresie lockdown`ów.

Tabela 39. Ocena aktualnej sytuacji ekonomicznej PS – porównanie do maja 2020.

Ocena sytuacji ekonomicznej PS	%	N
polepszyła się	23,8	15
pogorszyła	20,6	13
trudno powiedzieć	19,1	12
nie zmieniła się	14,3	9
znacznie polepszyła	7,9	5
znacznie pogorszyła	7,9	5
nie dotyczy	6,4	4

N=63

2.7. Przedsiębiorstwa społeczne a kryzys migracyjny wywołany wojną w Ukrainie

W wyniku agresji Rosji na Ukrainę wywołany został największy kryzys migracyjny w Europie od czasów II Wojny Światowej. Zdecydowana większość uchodźców z za wschodniej granicy znalazła schronienie w Polsce. W związku z tą wyjątkową sytuacją, badanie ewaluacyjne zostało rozszerzone także o diagnozę potencjału przedsiębiorstw społecznych w zakresie wsparcia udzielanego uchodźcom z Ukrainy.

2.7.1. Zatrudnienie uchodźców

W czasie, w którym odbywało się badanie ewaluacyjne, jedynie 11 spośród wszystkich przedsiębiorstw społecznych na Pomorzu zatrudniało uchodźców z Ukrainy. Zatrudnionych było wówczas łącznie 21 uchodźców.

W pierwszym z pytań dotyczących sfery kryzysu migracyjnego, przedstawiciele PS zapytani zostali o to, czy byliby w stanie przyjąć do pracy dodatkowych pracowników – uchodźców z Ukrainy. Ponad połowa respondentów mogłaby zatrudnić uchodźców, jednak możliwość tą uzależnia od finansów – dochodów bądź dotacji na miejsce pracy. Na przyjęcie do pracy uchodźców z Ukrainy nie zdecydowałoby się natomiast około 20 procent badanej próby przedstawicieli PS.

Tabela 40. Możliwość zatrudnienia uchodźców z Ukrainy w PS

Ocena sytuacji ekonomicznej PS	%	N
tak, ale tylko dzięki wsparciu dotacyjnemu	38,1	24
tak, ale zależy to od przychodów	20,6	13
nie	20,6	13
tak, bez względu na wsparcie dotacyjne	14,3	9
trudno powiedzieć	6,4	4

N=63

2.7.2. Potrzeby PS związane z zatrudnieniem uchodźców

W kolejnym pytaniu, bezpośrednio związanym z poprzednim, respondentów zapytano o ich potrzeby związane z hipotetycznym przyjęciem do pracy uchodźców. Wyniki odpowiedzi pokazały, że najczęściej badanych zwróciło uwagę na potrzebę związaną ściśle z wyposażeniem stanowiska pracy. Respondenci bardzo często wskazywali również w odpowiedziach na udzielenie zakwaterowania pracownikowi. „Inne” potrzeby dotyczyły natomiast uproszczenia i przejrzystości regulacji prawnych związanych z przyjęciem uchodźców z Ukrainy do pracy. Szczegółowe wyniki przedstawia Tabela 41.

Tabela 41. Potrzeby PS związane z przyjęciem do pracy uchodźców z Ukrainy

Potrzeby	%	N
wyposażenie stanowiska	38,1	24
zakwaterowanie dla pracowników	33,3	21
przyuczenie do wykonywanej pracy	28,6	18
odpowiednie zezwolenia	27	17
opieka nad dziećmi pracowników	27	17
tłumacz	25,4	16
wsparcie prawne	17,5	11
transport dla pracowników	15,9	10
doradca zawodowy	9,5	6
brak potrzeb	6,4	4
inne	11,1	7

N=63

2.7.3. Świadczenie usług na rzecz uchodźców

W ramach ewaluacji dokonano także analizy potencjału PS z Pomorza pod względem świadczenia usług ukierunkowanych na uchodźców. Badanie pokazało, że blisko 80% przedsiębiorstw społecznych w regionie świadczy bądź gotowe jest świadczyć usługi na rzecz Ukraińców. Dane te dokładnie przedstawia Tabela 43 oraz Tabela 44. Wśród kategorii odpowiedzi „inne” znajdującej się w tabelach, respondenci głównie wskazywali na działania integracyjne (zwiedzanie, zajęcia sportowe, spotkania towarzyskie), natomiast odpowiedź „specjalistyczne” dotyczyła usług terapeutycznych, rehabilitacji, konsultacji psychologicznych, konsultacji z prawnikiem oraz usług tłumacza. Kategoria odpowiedzi „opiekuńcze” odnosi się z kolei do opieki nad dziećmi, seniorami, a także osobami z niepełnosprawnościami.

Tabela 42. Gotowość PS do świadczenia usług na rzecz uchodźców z Ukrainy

Gotowość PS	%	N
jesteśmy w stanie świadczyć takie usługi odpłatnie	31,8	20
już świadczymy takie usługi nieodpłatnie	27	17
nie zamierzamy świadczyć takich usług	19,1	12
już świadczymy takie usługi odpłatnie	15,9	10
jesteśmy w stanie świadczyć takie usługi nieodpłatnie	6,4	4

N=63

Tabela 43. Rodzaje usług na rzecz uchodźców z Ukrainy świadczone odpłatnie/nieodpłatnie przez przedsiębiorstwa społeczne

Rodzaje usług	%	N
gastronomiczne	17,5	11
transportowe	7,9	5
prace porządkowe, proste	7,9	5
specjalistyczne	4,8	3
opiekuńcze	3,2	2
zakwaterowanie	3,2	2
organizacja wypoczynku letniego dla dzieci	3,2	2
inne	17,5	11

N=63

Tabela 44. Rodzaje usług na rzecz uchodźców z Ukrainy jakie mogą być świadczone odpłatnie/nieodpłatnie przez przedsiębiorstwa społeczne

Rodzaje usług	%	N
specjalistyczne	11,11	7
opiekuńcze	7,94	5
gastronomiczne	6,35	4
prace porządkowe, proste	4,76	3
organizacja wypoczynku letniego dla dzieci	4,76	3
transportowe	4,76	3
zakwaterowanie	3,17	2
inne	9,52	6

N=63

2.7.4. Kontakt OWES w sprawie działań na rzecz uchodźców

Część kwestionariusza CATI dotycząca potencjału wsparcia uchodźców przez pomorskie przedsiębiorstwa społeczne, zakończyło pytanie o kontakt OWES w związku z działaniami na rzecz przybyłych z Ukrainy. Ponad połowa badanych (58,7%) odpowiedziała, że Ośrodki nie kontaktowały się z nimi w sprawie takich działań. Respondenci poproszeni o wyjaśnienie dlaczego OWES nie kontaktował się z ich podmiotami w związku z działalnością na rzecz uchodźców, przeważnie twierdzili, że Ośrodki nie posiadają żadnej oferty w tej sferze. Szczegółowy rozkład procentowy odpowiedzi badanych PS zawiera Tabela 45. Wśród odpowiedzi w tabeli dotyczącej „innych działań”, respondenci wymieniali możliwości dołączenia do zbiórek i przekazywania darowizn oraz spotkania informacyjne o organizacji pomocy uchodźcom.

Tabela 45. Procent PS z którymi kontaktował się OWES w związku z działaniami na rzecz uchodźców z Ukrainy

Działania	%	N
brak kontaktu w sprawie działań na rzecz uchodźców	58,7	37
wsparcie w charakterze wolontariatu / pomocy nieodpłatnej	15,9	10
dotacja na miejsca pracy dla uchodźców z Ukrainy	7,9	5
zakupy interwencyjne	4,8	3
zatrudnienie bezdotacyjne uchodźców z Ukrainy	1,6	1
inne działania	15,9	10

N=63

2.8. Ocena systemu wsparcia ES – wnioski z wywiadów

Niezwykle ważnym elementem ewaluacji OWES są wywiady IDI z przedstawicielami ośrodków wsparcia ekonomii społecznej oraz IZ. Dzięki wywiadam, możliwe jest nie tylko poznanie opinii, spostrzeżeń oraz uwag dotyczących funkcjonowania Ośrodków na Pomorzu, ale także całego, szeroko rozumianego systemu ekonomii społecznej.

2.8.1. Subregion metropolitalny – OWES Dobra Robota

Jak mówi przedstawiciel OWES, realizacja projektu zmierza do końca, niestety nie bez problemów. Największy problem w kwestii realizacji wskaźników dotyczy wzrostu obrotu przedsiębiorstw społecznych. Wskaźnik ten, zdaniem przedstawiciela OWES, z uwagi na ostatnie wydarzenia m.in. kryzys epidemiczny i migracyjny, a także wysoką inflację, nie odzwierciedla zamierzonych efektów oraz co ważne, jest trudny do zmierzenia.

W kwestii realizacji wskaźników, „Dobra Robota” w celu niwelowania negatywnych skutków pandemii COVID-19 wprowadziła własny mechanizm zakupowy, na który OWES wydatkował około pół miliona złotych. Niestety, zdaniem przedstawiciela Ośrodka, działanie to nie wpłynęło na zobowiązania projektowe (wkład własny oraz wskaźniki nie zostały obniżone). Możliwość dalszego działania w formie mechanizmu zakupowego zdaje się zatem dla OWES dodatkowym obciążeniem, które w żaden sposób nie ułatwia realizacji projektu.

W kwestii terytorialnej, realizatorzy „Dobrej Roboty” zdają sobie sprawę z dyskusyjnego położenia powiatu tczewskiego. Powiat ten, będący w obszarze działania OWES metropolitalnego, oddziela z kolei powiat starogardzki od reszty subregionu nadwiślańskiego, którego jest częścią. Jak mówi przedstawiciel „Dobrej Roboty”, wpływy subregionu nadwiślańskiego są wyraźne w powiecie tczewskim, nie mniej jednak OWES metropolitalny „czuje się na tym terenie dobrze”.

Projekt z subregionu metropolitalnego na zmieniającą się rzeczywistość związaną z trwającymi kryzysami stara się dopasowywać, szukając odpowiednich rozwiązań.

Doskonałym przykładem jest tutaj wprowadzenie autorskiego mechanizmu dofinansowania

na utrzymanie miejsc pracy, które w czasie pandemii, zwłaszcza w branży gastronomicznej, były poważnie zagrożone. Przedstawiciel „Dobrej Roboty” sygnalizuje jednak, że na pewne kwestie nie da się przygotować i na przykład negatywne efekty pandemii są nadal odczuwalne po dziś dzień, ponieważ zablokowały na dość długo możliwość realizacji szkoleń, spotkań i wizyt studyjnych. Obecnie, OWES otworzył się na działania związane z uchodźcami z Ukrainy, którzy między innymi dzięki wsparciu Ośrodka znaleźli zatrudnienie w przedsiębiorstwach społecznych. Poważnym wyzwaniem przy zmieniającej się rzeczywistości kryzysowej jest zdaniem przedstawiciela OWES długie oczekiwanie na wytyczne i regulacje prawne warunkujące możliwości działania.

Wizja funkcjonowania „Dobrej Roboty” w przyszłej perspektywie finansowej nie jest sprecyzowana. Zdaniem przedstawiciela OWES forma projektu uwzględniać będzie konkurs, w porównaniu do bieżącego zakontraktowania Ośrodka w ramach ZIT.

Z punktu widzenia OWES, przedsiębiorstwa społeczne w subregionie metropolitalnym najchętniej korzystają ze wsparcia w postaci dotacji na utworzenie miejsc pracy oraz wsparcia pomostowego finansowego. Przedstawiciel „Dobrej Roboty” zaznaczył także, że wsparcie dotacyjne z racji ram projektowych nie uległo zmianie, w związku z czym stało się mniej atrakcyjne niż na przykład analogiczne, wyższe wsparcie urzędów pracy. Reprezentant OWES powiedział także, iż w przypadku subregionu metropolitalnego mniejszym zainteresowaniem cieszyło się wsparcie w postaci dłuższych szkoleń. Doświadczenie pracowników „Dobrej Roboty” pokazało, że pracownicy PS rzadko kiedy dysponują czasem oraz kadrą, którą mogą oddelegować na dłuższy okres poza regularnymi obowiązkami zawodowymi. Co ważne, dużym utrudnieniem zarówno dla OWES – jako organizatora wsparcia jak i PS – jako jego odbiorcy, są wszystkie formalności i procedury związane z zakupem usług. Bardzo niewiele usług Ośrodek jest w stanie zakupić w trybie z tak zwanej „wolnej ręki”, natomiast rozpięcie specyfikacji zamówienia, wyłonienie ewentualnego realizatora trwa bardzo długo, na czym ostatecznie tracą przedsiębiorstwa społeczne – szczególnie działające sezonowo.

Dużym wyzwaniem dla OWES w obliczu wysokiej inflacji jest także znalezienie realizatorów usług, których umowy dobiegają końca (np. doradztwa księgowego). W przeciągu kilku lat funkcjonowania Ośrodka wszystkie stawki poszły w górę, co przy ograniczeniach niezmiennego taryfikatora, będzie mogło mieć odzwierciedlenie niestety w jakości realizowanego dla PS wsparcia. Ograniczenia w postaci taryfikatora widziane są przez przedstawiciela OWES również w sferze kadry „Dobrej Roboty”, której ciężko znaleźć i utrzymać odpowiednich pracowników oferując niskie wynagrodzenie na obecne standardy.

Współpraca „Dobrej Roboty” z interesariuszami z terenu subregionu metropolitalnego wygląda zdaniem jej reprezentanta niejednakowo. Z racji specyfiki funkcjonowania OWES posiada bardzo dobrą sieć współpracy z samorządami, które dodatkowo kształci w tematyce ekonomii społecznej. Bardzo chwali sobie także synergii z urzędami pracy oraz ośrodkami pomocy społecznej. Niestety, wciąż zdaniem Ośrodka za mało dzieje się w kwestii współpracy z biznesem. Obecnie jedynie nieliczne firmy zdają sobie sprawę z Celów Zrównoważonego Rozwoju, jednakże to właśnie w nich leży potencjał współpracy ze środowiskiem ES. OWES metropolitalny jako cel stawia sobie natomiast poszerzenie współpracy ze szkołami i uczelniami, które zdaniem reprezentanta „Dobrej Roboty” stanowią będą w przyszłości o rozwoju sektora ekonomii społecznej.

W kwestii przyszłości sektora ES, przedstawiciel OWES pozytywnie wypowiada się o zmianach jakie niesie ze sobą wprowadzenie Ustawy o ekonomii społecznej, w której

unormowano podstawowe pojęcia. Wiąże się to także z przyszłą perspektywą finansową, która oparta będzie właśnie o przepisy nowej ustawy. Z pewną ostrożnością OWES podchodzi natomiast do wszystkich obiecywanych środków finansowych, które pojawiają się na szczeblu rządowym. Co cieszy przedstawiciela Ośrodka metropolitalnego, to nowe zadania wojewody, związane między innymi z weryfikacją statusu PS, dzięki czemu być może pewne działania przejdą z obowiązków OWES. Reprezentant „Dobrej Roboty” zwraca także uwagę na bardzo czasochłonny, skomplikowany i nierzadko powielający się proces monitoringu i ewaluacji Ośrodków, który jego zdaniem mógłby zostać zunifikowany, natomiast dane udostępnione wszystkim zainteresowanym podmiotom.

2.8.2. Subregion nadwiślański – NOWES

Projekt OWES w subregionie nadwiślańskim realizowany jest zgodnie z planem. Zdaniem przedstawicielki Ośrodka, aktualnie OWES odbierany jest zdecydowanie lepiej niż przed kilkoma laty, kiedy to z powodu m.in. incydentalnej obecności ośrodka wsparcia ekonomii społecznej, podmioty z subregionu niechętnie chciały współpracować. Obecnie NOWES dba o relacje i dla każdego podmiotu, który zwróci się do Ośrodka, stara się zorganizować wsparcie, przez co współpraca ze wszystkimi interesariuszami w subregionie układa się pomyślnie. Przedstawicielka NOWES szczególnie podkreśla bieżące zapotrzebowanie na wsparcie Ośrodka, deklarowane w subregionie przez koła gospodyń wiejskich oraz ochotniczą strażą pożarną.

Ośrodek swoje wsparcie m.in. szkoleniowe i doradcze oferuje coraz szerzej, wychodząc poza powiat sztumski – gdzie jest siedziba OWES. Świadczy o tym choćby fakt współpracy z JST, które coraz częściej widzą przestrzeń do wspólnego działania na rzecz rozwoju ES, na przykład tworząc przedsiębiorstwa społeczne. Przedstawicielka NOWES ceni również współpracę z IZ, która jej zdaniem jest „elastyczna i odpowiadająca na potrzeby”, dzięki czemu projekt może być właściwie kierowany.

Aktualnie OWES skupia swoje działania animacyjno-reintegracyjne w subregionie na organizacji tzw. „śniadań biznesowych”, które stanowią doskonałą okazję do sieciowania JST oraz PES z sektorem prywatnym. Wśród innych ważnych działań realizowanych obecnie przez NOWES, są warsztaty o tematyce ekonomii społecznej dedykowane szkołom oraz wsparcie uchodźców z Ukrainy w postaci dofinansowania wyprawek szkolnych i zakupy żywności. Przedstawicielka NOWES podkreśla także mocno rozwijaną stronę marketingową projektu – gazetki, poradniki, filmiki dla PES, kanał YouTube, poprzez które Ośrodek jest dobrze rozpoznawalny w subregionie.

Jak mówi przedstawicielka NOWES, dzięki bieżącym działaniom Ośrodka oraz dobrym relacjom w subregionie, wszelkie zmiany rzeczywistości projektowej powodowane kryzysami – epidemicznym i migracyjnym udaje się przejść stosunkowo łagodnie. Właściwe relacje są także podstawą tworzenia kooperatyw, na które stawia Ośrodek. Stanowią one nieoceniony potencjał przy napotkaniu na trudności w realizacji projektu.

Bieżące obawy NOWES związane są jedynie z funkcjonowaniem przejściowym Ośrodka – od zakończenia obecnego okresu realizacji projektu do kolejnej perspektywy projektowej. Rozwiązaniem tej sytuacji jest przedłużenie funkcjonowania obecnego OWES, jednak względna niepewność co do przyszłości, nie pozostaje bez znaczenia dla kadry Ośrodka, którą trudno utrzymać.

Swego rodzaju niepewność OWES wyraża natomiast w stosunku do nowej Ustawy o ekonomii społecznej, która wprowadza wiele zmian generujących nowe obowiązki nie tylko na ośrodkach wsparcia ekonomii społecznej ale również na PES.

Przyszła perspektywa projektowa zdaniem przedstawicielki NOWES, powinna uwzględniać kilka istotnych zmian. W większym stopniu należy uwzględnić zapotrzebowanie na kształcenie kadry OWES, która musi być nie tylko wysoce wyspecjalizowana, ale również wszechstronna. Ponadto, również taryfikator, zwłaszcza pod względem wynagradzania pracowników, powinien być współmierny do zakresu obowiązków oraz posiadanych kompetencji. Co bardzo ważne dla NOWES, Ośrodek w przyszłości chciałby również aby powiat tczewski wrócił do obszaru subregionu nadwiślańskiego. Przedstawicielka OWES tłumaczy, że jest to rozwiązanie jak najbardziej logiczne, ponieważ pracownicy nadwiślańskiego ośrodka ekonomii społecznej realizując działania na terenie powiatu starogardzkiego i tak poruszają się po powiecie tczewskim. Pewnego usprawnienia wymagałaby również sama procedura osób bezrobotnych, które decydują się na pracę w projekcie, ponieważ czas do ich faktycznego zatrudnienia jest stanowczo za długi.

2.8.3. Subregion słupski – OWES CIO

Realizacja wskaźników projektowych ośrodka wsparcia ekonomii społecznej z subregionu słupskiego dobiega końca. Aktualnie OWES CIO skupia się na spełnieniu zobowiązań dotyczących wkładu własnego.

Zdaniem przedstawicielki OWES, w przyszłej perspektywie projektowej, nacisk powinien być położony nie tylko na tworzenie nowych miejsc pracy, ale również na zabezpieczenie środków na utrzymanie już obecnych, stanowiących ważny potencjał. Wiele z obecnie działających przedsiębiorstw funkcjonuje stabilnie, część z nich planuje dalsze rozszerzenie działalności, jednakże wciąż sygnalizowana jest potrzeba wsparcia ze strony Ośrodka. Idealnym rozwiązaniem byłaby także możliwość realizacji projektów długoterminowych – zapewniających stabilizację, z jednoczesną możliwością aktualizacji wykazywanych wskaźników oraz taryfikatora z uwagi na zmieniającą się rzeczywistość (kryzysy, inflacja). Jest to istotne między innymi w wymiarze utrzymania pracowników OWES, którzy co oczywiste, szukać będą jak najlepszego źródła dochodu. Szczególnego podkreślenia wymaga natomiast uwaga przedstawicielki Ośrodka, dotycząca nadmiernej formalizacji projektu i obowiązków dokumentacyjnych z nim związanych. W związku z nią, w przyszłości należałoby zrezygnować z niepotrzebnych czynności, które nie tylko nierzadko się powielają, ale również są bardzo czasochłonne dla pracowników.

Obawy przedstawicielki OWES związane są z Ustawą o ekonomii społecznej. Główną z wątpliwości jest proces nadawania statusów, realizowany według Ustawy przez wojewodę. Zdaniem reprezentantki Ośrodka, proces ten może ulec dodatkowemu wydłużeniu bądź zostanie zaburzony. Pozytywnie przedstawicielka OWES CIO wypowiada się natomiast o uregulowaniu podstawowych definicji ekonomii społecznej w Ustawie.

W kwestii współpracy z interesariuszami z subregionu, przedstawicielka OWES CIO zwraca szczególną uwagę na poczucie konkurencji ze strony urzędu pracy, który w pewnych momentach stawał się atrakcyjniejszym źródłem wsparcia. Bardzo duży potencjał współpracy pojawia się natomiast w kontaktach Ośrodka z urzędami miejskimi oraz starostwami, zwłaszcza na przestrzeni zamówień z klauzulami społecznymi. Ważnym kierunkiem działania dla OWES jest również młodzież szkolna, dla której organizowane są w subregionie tzw. lekcje obywatelskie, dostarczające wiedzy nie tylko o funkcjonowaniu

państwa, samorządów ale również ekonomii społecznej. Jak dodaje przedstawicielka OWES, otwartość szkół na tego typu edukację w subregionie jest zaskakująco duża.

OWES jest dobrze rozpoznawalny w subregionie. Podstawą tego stanu rzeczy są według przedstawicielki Ośrodka dobre relacje. Osoby współpracujące z OWES chętnie korzystają z jego wsparcia, nie tylko w wymiarze ekonomii społecznej, ale również w innych kwestiach. Pracownicy ośrodka wsparcia ekonomii społecznej starają się zawsze udzielać szeroko rozumianej pomocy, dzięki czemu interesanci wiedzą, że mogą po tę pomoc bez obaw się zwrócić.

Jak mówi przedstawicielka Ośrodka, proces wsparcia ze strony OWES rozpoczyna zwykle spotkanie informacyjne organizowane przez jego pracowników, podczas którego przedstawiane są możliwości wsparcia, które jest „szyte na miarę”. Zmieniająca się rzeczywistość wpływa na zapotrzebowanie względem danych form wsparcia, jednak w przypadku subregionu słupskiego, niesłabnącym zapotrzebowaniem cieszy się doradztwo.

Podczas pandemii COVID-19, wsparcie Ośrodka ukierunkowane było głównie na doradztwie dla podmiotów. Aktualnie działania OWES z subregionu słupskiego skoncentrowane są na organizacji wsparcia dla uchodźców z Ukrainy. Ośrodek między innymi organizuje transport, zakwaterowanie oraz zatrudnienie w PES, ale także pośredniczy w zbiórkach charytatywnych. Według szacunku przedstawicielki OWES, ze wsparcia skorzystało dotychczas ponad 260 osób.

OWES w subregionie słupskim jest otwarty na wprowadzenie mechanizmu zakupowego. Jak tłumaczy przedstawicielka Ośrodka, dotychczas się to nie udało, ponieważ bardzo długo trwało interpretowanie wytycznych z tym związanych oraz dynamika zmian powodowanych kryzysami epidemicznym i migracyjnym, niejako wymuszała rozpoczynanie prac od początku. Zdaniem przedstawicielki OWES, działania związane z mechanizmem zakupowym w regionie powinny być szybkie i zdecydowane – tylko wtedy ta forma wsparcia będzie miała zastosowanie.

2.8.4. Subregion południowy – OWES Debrzno

Aktualnie projekt OWES z subregionu południowego funkcjonuje w okresie wydłużonej realizacji (pierwotnie do grudnia 2021 roku). Jak mówi przedstawicielka Ośrodka z Debrzno, wydłużenie możliwe było dzięki oszczędnościom, które pojawiły się między innymi z działań związanych z realizacją szkoleń oraz niewykorzystanych przez PS środków w ramach wsparcia pomostowego. Głównym celem wydłużenia projektu jest zapewnienie odpowiedniego wsparcia podmiotom, które w bieżącym roku utworzyły nowe miejsca pracy.

Obecnie przedstawiciele organizacji tworzących Ośrodek planują kontynuację projektu oraz analizują jego budżet. Dużą wagę realizatorzy OWES przykładają do zachowania trwałości projektu. Jak mówi przedstawicielka Ośrodka, niezależnie od źródła finansowania, partner wiodący projektu realizować będzie w dalszym ciągu element konsultacyjno-doradczy projektu, natomiast środki finansowe niezbędne są do utrzymania kadry oraz wykonywania zadań merytorycznych. Przedstawiciele organizacji tworzących ośrodek wsparcia ekonomii społecznej liczą na możliwie jak najszybsze ogłoszenie nowych konkursów OWES w regionie.

Z uwagi na wydłużenie działań OWES oraz ograniczony budżet projektowy, dokonano zmian w strukturze Ośrodka – zweryfikowano stanowiska oraz zakresy pracy. Dodatkowym zadaniem idącym za zmianą struktury jest także wstępne wdrożenie rozwiązań dotyczących

przyszłych regulacji prawnych, między innymi związanych z Ustawą o ekonomii społecznej. Jednym z efektów zmian, było również zatrudnienie do projektu radcy prawnego. Jak mówi przedstawicielka OWES, była to jedna z lepszych decyzji, ponieważ radca nie tylko wspiera merytorycznie Ośrodek, ale również klientów OWES, którzy mają teraz lepszy dostęp do poradnictwa prawnego. Bardzo cenną inicjatywą OWES w Debrznie jest organizacja comiesięcznych, zdalnych spotkań tematycznych z radcą prawnym, w których uczestniczy coraz więcej zainteresowanych z subregionu. Wskazuje to nie tylko na odpowiednią diagnozę potrzeb terytorium OWES, ale również służy jako podstawa do organizacji dalszych szkoleń z wybranej tematyki.

Wśród bieżących działań OWES, jego przedstawicielka podkreśla ponadto zwiększenie budżetu na mechanizm zakupowy. Mechanizm ten jest w gotowości, jednakże z uwagi na aktualny brak uchodźców w subregionie dla których atrakcyjniejsze wydają się inne części terytorium Pomorza - zwłaszcza metropolia, obecnie nie jest realizowany. Jak mówi przedstawicielka OWES w Debrznie, aktualnie monitorowana jest sytuacja subregionu w związku z pandemią COVID-19, której przewidywany nawrót w miesiącach jesiennych będzie czynnikiem do uruchomienia odpowiedniej formy wsparcia. W okresie letnim natomiast, Ośrodek aktywnie prowadził działania animacyjne w subregionie, które skierowane były do rodzin i dzieci, wśród których byli uchodźcy z Ukrainy. Natomiast bardzo ważną pomocą zapewniającą płynność finansową w czasie największych obostrzeń wywołanych pandemią, było uruchomienie przez OWES wsparcia pomostowego dla istniejących przedsiębiorstw społecznych.

Cenną uwagą ze strony OWES jest informacja na temat udziału PES, w tym PS, w oferowanych przez Ośrodek formach wsparcia. Jak mówi przedstawicielka Ośrodka, problem stanowi rekrutowanie chętnych do udziału w szkoleniach tematycznych, profesjonalnych. Przedstawiciele podmiotów, które otrzymały dotację, nierzadko nawet pomimo zgłoszenia zapotrzebowania na dane szkolenie, rezygnują z udziału w nich, wybierając kwestie komercyjne z uwagi na pozorny, większy zysk.

W kolejnym okresie programowania, zdaniem przedstawicielki Ośrodka, projekty OWES powinny być wieloletnie – najlepiej na cały okres. Dzięki realizacji projektów w dłuższej perspektywie, możliwa jest faktyczna pomoc podmiotom. Jak twierdzi przedstawicielka Ośrodka, z krótszymi projektami wiąże się z niebezpieczeństwo skupienia wyłącznie na uzyskiwaniu syntetycznych wskaźników. Oczekiwana jest ponadto możliwość podnoszenia pensji bądź stawek w perspektywie OWES. W kwestii innych rekomendacji, zwracana jest uwaga na dywersyfikację źródeł dochodu Ośrodka, którą tworzą de facto organizacje pozarządowe. W celu zapewnienia spójności oraz stabilności, NGO muszą szukać źródeł zabezpieczenia finansowego swoich działalności, co nie jest działaniem łatwym. Przedstawicielka Ośrodka z Debrzna wskazuje jednak na doskonały przykład dobrych praktyk w postaci organizacji wizyt studyjnych, które partner wiodący OWES odpłatnie zrealizował m.in. dla przedstawicieli samorządów. Bardzo ważna jest również możliwość odpowiedniego rozliczania kosztów bezpośrednich projektu, wśród których powinna się znaleźć możliwość rozliczenia wynagrodzenia koordynatora oraz delegacji. Interesującą propozycją wydaje się także rozszerzenie oferty OWES o mikro granty dla podmiotów, które wpływałyby akcyjnie na działania w subregionie, a zarazem nie wiązałyby się z utworzeniem miejsca pracy.

Pozytywnie przedstawicielka OWES wyraża się na temat zmian, które w przyszłej perspektywie programowania dotyczyć będą unifikacji wkładów własnych ośrodków ekonomii

społecznej w całej Polsce. Szczególnie ważna dla reprezentantki Ośrodka była możliwość wyłączenia dotacji i wsparcia pomostowego ze wskaźnika procentowego odnoszącego się do wkładu własnego OWES. W tej sprawie, z inicjatywy przedstawicielki OWES w Debrznie, wystosowane zostało pismo do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, na które otrzymano przychylną odpowiedź.

Obawy OWES związane są z tworzeniem miejsc pracy w przyszłej perspektywie finansowej. Zdaniem przedstawicielki Ośrodka, każdy region cechuje się inną specyfiką, w związku z czym ciężko sprostać syntetycznie wyznaczonym w regionalnych programach celom. Obecnie, charakter działalności niektórych przedsiębiorstw społecznych sprawia, że nierzadko zamiast finansowania nowych miejsc pracy, podmioty te preferują inwestycje w postaci rozbudowy lokalowej bądź zakupu maszyn, co gwarantuje im płynność ekonomiczną. Priorytet wsparcia powinien w równym stopniu uwzględniać utrzymanie już istniejących PES i PS, co tworzenia nowych podmiotów, ponieważ bez dostatecznej pomocy merytorycznej, działalność gospodarcza może nie przetrwać.

W temacie Ustawy o ekonomii społecznej, przedstawicielka OWES z Debrzna wypowiada się w większości pozytywnie o zmianach jakie niesie ze sobą dokument. Jak twierdzi, duży potencjał widzi teraz w zakresie samorządów, które za sprawą konkretnego aktu prawnego dostrzegają podmioty ekonomii społecznej przy zlecaniu zadań do realizacji. Jest to sfera, w której OWES widzi przestrzeń na swoje działanie. Natomiast obawy przedstawicielki Ośrodka, związane są z procedurą nadawania statusów przedsiębiorstwa społecznego.

Współpraca OWES z interesariuszami w subregionie jest pozytywnie oceniana przez przedstawicielkę Ośrodka. Przed wybuchem pandemii, OWES Debrzno prowadził dedykowane działania dla szkół, w których prowadzone były m.in. warsztaty o tematyce ekonomii społecznej. Działania te były bardzo dobrze odbierane przez mieszkańców subregionu południowego. W kwestii współpracy z samorządami, jak mówi przedstawicielka OWES Debrzno, dużym sukcesem okazało się zainicjowanie JST do tworzenia spółdzielni socjalnych. Dalszych działań wymaga natomiast przekonanie samorządów z subregionu południowego do zlecania zamówień publicznych in-house. Współpraca OWES w Debrznie z biznesem jest z kolei na początkowym etapie. Rynek w subregionie południowym wygląda odmiennie od tego co charakteryzuje metropolię, jednakże Ośrodek stara się przy każdej sposobności zwracać uwagę na ekonomię społeczną, na przykład w postaci podpisywanych porozumień. Współpraca OWES z urzędami pracy układa się poprawnie. Ośrodek w Debrznie zadbał o porozumienia z UP w celu uporządkowania kwestii komunikacji i przepływu informacji. Przedstawicielka OWES podkreśla jednak potrzebę większego zaangażowania w kwestie ES przez urzędy pracy.

Reprezentantka OWES, odnosząc się do ROPS i przyszłego okresu programowania, zgłasza także zapotrzebowanie na realizację działań wspierających ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, między innymi w postaci wizyt studyjnych, spotkań sieciujących Ośrodki oraz szkoleń tematycznych.

2.8.5. Instytucja Zarządzająca RPO WP 2014-2020

Z uwagi na to, że projekty OWES są wieloletnie, w trakcie ich realizacji dokonano wielu zmian kadrowych, nie tylko u samych beneficjentów ale również wśród opiekunów IZ. Obecnie, wszystkimi projektami ze strony instytucji zarządzającej zajmuje się z uwagi na ich specyfikę oraz stopień zaawansowania – jeden pracownik, dysponujący odpowiednim doświadczeniem i kompetencjami.

W kwestii realizacji OWES, przedstawiciel IZ mówi, że pomimo, iż wszystkie projekty są lub będą jeszcze przedłużane, to ich realizacja powoli dobiega końca. Okres końcowy OWES jest także czasem intensyfikacji pracy, co wynika z zamiaru spełnienia wymagań dotyczących wskaźników projektowych. Jak wskazuje przedstawiciel IZ, jeden z ważniejszych problemów z jakimi borykają się Ośrodki, to realizacja zapisów umowy dotyczących wkładu własnego, których wykonanie utrudniła pandemia COVID-19. Ponadto, okres końcowy projektów to także czas, kiedy wprowadzanych jest dużo zmian, dotyczących między innymi nowych działań OWES.

Zdaniem pracownika DEFS, pierwszym projektem, który zostanie zakończony, będzie projekt z subregionu słupskiego. OWES CIO wygląda bardzo obiecująco pod względem realizacji wskaźników, natomiast posiada jeszcze istotne zobowiązania względem procedury rozliczenia, co obecnie jest wyjaśniane. Z kolei OWES z subregionu metropolitalnego, z uwagi na ulokowanie priorytetu wsparcia podmiotów, aniżeli osób prywatnych, wnioskuje do DEFS o obniżenie wskaźników. W przypadku pozostałych projektów, przedstawiciel IZ nie otrzymał żadnych sygnałów świadczących o ewentualnych problemach z rozliczeniem.

Dobłą praktyką podkreśloną przez przedstawiciela IZ, jest regularność składania dokumentacji dotyczącej zmian projektowych przez OWES, dzięki czemu proces weryfikacji oraz wdrożenia jest bardziej przejrzysty i trwa znacznie krócej. Ponadto, w kwestii kontaktu IZ - OWES, pracownik DEFS chwali sposób komunikacji roboczej, która odbywa się z określonymi do tych zadań osobami, co wpływa na płynność i profesjonalizację pracy.

Wśród trudności na płaszczyźnie współpracy z OWES w regionie, przedstawiciel IZ głównie wskazuje na zmienność kadry oraz niespójność między partnerami projektowymi. Czynniki te w widoczny sposób powodują między innymi problemy z dokumentacją oraz znacznie wydłużają czas ich procedowania. Niezależnie od przedstawicieli OWES oraz IZ, pewne problemy powoduje także sama aplikacja SL - wspierająca obsługę programów operacyjnych realizowanych w ramach funduszy europejskich. Błędy w aplikacji opóźniają bowiem proces wdrażania zmian do wniosku oraz ich rozliczenia.

Jeżeli chodzi o elastyczność projektów OWES, przedstawiciel IZ wypowiada się pozytywnie. Jego zdaniem, na kanwie dokumentów, na których powstały Ośrodki, mają one duże możliwości działania. Dobrym przykładem w tym wymiarze są zmiany niezależne od OWES, mające miejsce podczas kryzysu pandemii COVID-19. W tym czasie, zdaniem przedstawiciela IZ, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej reagowało sprawnie, umożliwiając między innymi uruchomienie mechanizmu zakupowego.

W zakresie działań interwencyjnych ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, ukierunkowanych na przeciwdziałaniem kryzysom, przedstawiciel IZ podkreśla istotną rolę aktualności interwencji. Jak mówi, zdarzały się bowiem przypadki, kiedy to ze strony OWES, pojawiały się inicjatywy dokonania inwestycji nieracjonalnych, na przykład w postaci dokonania zakupów bardzo dużej ilości środków do dezynfekcji, w momencie, w którym z uwagi na niski stopień zachorowań zniesiono obostrzenia.

Kolejna perspektywa projektowa, jak mówi przedstawiciel IZ, powinna urealnić wskaźniki wymagane do osiągnięcia przez OWES, a także uwzględnić ewentualne głosy reprezentantów PES i Ośrodków dotyczące podziału terytorialnego województwa. Pracownik DEFS, zwraca także uwagę na uruchomienie procedury konkursowej ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, która jego zdaniem powinna rozpocząć się jak najszybciej.

2.8.6. Wsparcie OWES z perspektywy PS

Analizując Tabele 18-21, przedstawiające oceny respondentów badania CATI dotyczące poszczególnych rodzajów wsparcia OWES, stwierdzić można, że za wyjątkiem Ośrodka w Debrznie, jakość wsparcia ośrodków wsparcia ekonomii społecznej uległa pogorszeniu względem poprzedniej edycji badania ewaluacyjnego z 2020 r. Wpływ na ten stan rzeczy może mieć rosnąca liczba przedsiębiorstw społecznych w regionie oraz aktualna rzeczywistość kryzysowa, powodująca ciągłą walkę PS o stabilność finansową. Z uwagi na trudne warunki ekonomiczne, odbiór wsparcia OWES, także uległ pogorszeniu. Jak mówią przedstawiciele PS, wsparcie oferowane przez Ośrodki na Pomorzu jest dla nich zwyczajnie niewystarczające. Szczególnie problematycznym jest fakt liczby godzin, które mogą wykorzystać przedsiębiorcy na doradztwo księgowe oraz prawne. Zdaniem reprezentantów przedsiębiorstw społecznych, znacznie spadła również jakość tego wsparcia względem wcześniejszych lat.

Poproszeni o krótkie komentarze na temat wsparcia OWES, przedstawiciele PS swoje uwagi skupili wyłącznie względem wsparcia oferowanego przez Ośrodki z subregionu metropolitalnego i nadwiślańskiego.

Oceniając „Dobrą Robotę”, respondenci bardzo często podkreślali, że nie mogli liczyć na pomoc ze strony Ośrodka. Otrzymywali bowiem informację o braku wsparcia, niekorzystnych warunkach na jakich ma być udzielone, bądź nieadekwatnym terminie oczekiwania na wsparcie. Nierzadko uwagi dotyczyły także kadry Ośrodka, która zdaniem respondentów nie jest w stanie w sposób optymalny zapewnić obsługi interesantów. Jako przykłady przedstawiciele PS podawali zwykle brak czasu pracowników OWES oraz brak wiedzy bądź omyłki związane z prowadzeniem konkretnych spraw przedsiębiorstw społecznych. Jak mówili przedstawiciele PS, wiele trudności ze strony Ośrodka napotkali także na płaszczyźnie procedur dokumentacyjnych, w których pojawiał się nieporządek. Ostatecznie dla respondentów z terenu Trójmiasta dużym utrudnieniem lokalizacyjnym była także konieczność osobistego kontaktu z placówką OWES znajdującą się w powiecie Tczewskim.

Uwagi przedstawicieli PS dotyczące Ośrodka w subregionie nadwiślańskim dotyczyły z kolei wyłącznie kwestii związanych z często zmieniającą się kadrą OWES. W związku z tym, zdarzały się problemy z komunikacją oraz bieżącym prowadzeniem spraw i dokumentacji przedsiębiorstw społecznych.

3. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Tabela 46. zawiera zestawienie głównych wniosków płynących z tegorocznego badania ewaluacyjnego. Wnioski zostały uzupełnione także o praktyczne rekomendacje w zakresie poprawy systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie.

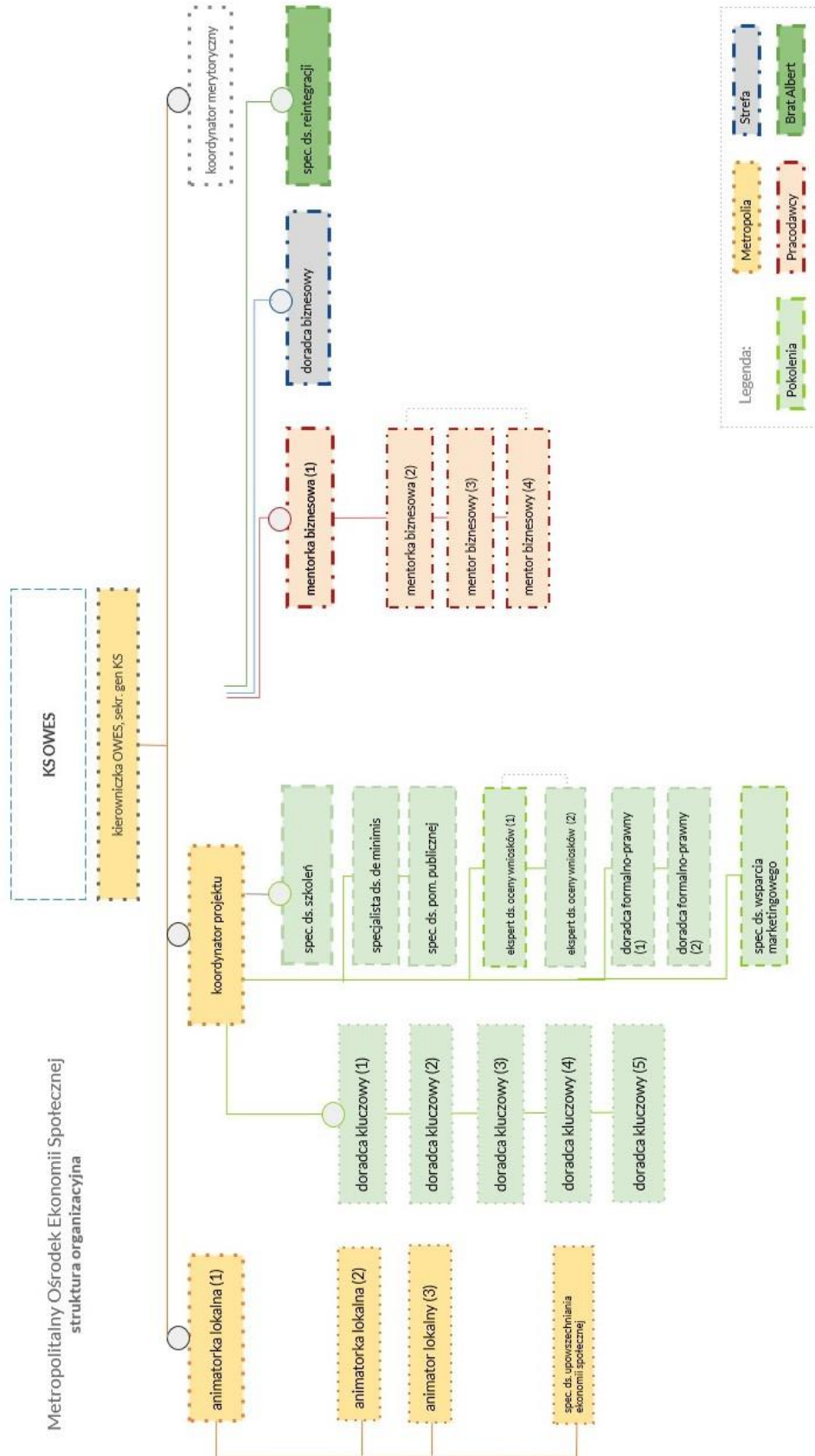
Tabela 46. Wnioski oraz rekomendacje – ewaluacja OWES 2022 r.

Lp.	Wnioski	Rekomendacje
1	Realizacja wskaźników projektowych OWES ukierunkowana jest w głównej mierze na wskaźniki osobowe.	Przy realizacji projektów nie należy zapominać o organizacjach pozarządowych, podmiotach ekonomii społecznej oraz grupach inicjatywnych, które stanowią ważny fundament późniejszych działań na rzecz sektora ES.
2	Rozwiązania w postaci mechanizmu zakupowego OWES oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych wciąż nie są popularne na Pomorzu.	Należy korzystać z każdej możliwości wsparcia sektora ES w regionie. Wyjście poza utarte schematy oraz otwartość na nowe rozwiązania pozytywnie wpłynie na rozwój sektora.
3	Inicjatywy dot. wsparcia sektora ES często nie przechodzą do etapu realizacji.	Wskazane są zdecydowane działania interesariuszy sektora ES, zapewniające aktualność i szybkość interwencji np. w przypadku mechanizmu zakupowego OWES.
4	Projekty OWES w regionie są nadmiernie sformalizowane.	Z uwagi na mnogość regulacji prawnych, regulaminów, standardów oraz wytycznych projektowych jakie uwzględnić muszą OWES, ich działania są nie tylko mocno ograniczone, ale również nazbyt absorbujące. Należy ograniczyć do wymaganego minimum procedury oraz dokumentację związaną z obsługą projektów OWES. Dzięki takim działaniom Ośrodki będą bardziej sprawne, a to w konsekwencji poprawi jakość udzielanego przez nie wsparcia.
5	Przedsiębiorstwa społeczne oraz OWES na Pomorzu nierzadko zależne są wyłącznie od środków finansowych pochodzących z jednego źródła.	Potrzebna jest dywersyfikacja źródeł dochodu podmiotów, warunkująca ich niezbędne minimum stabilności funkcjonowania. Takim źródłem mogą być dodatkowe działania, możliwe do realizacji przez podmiot, czego doskonałym przykładem są organizowane przez OWES Debrzno wizyty studyjne dla JST.
6	W regionie dostrzega się niezagospodarowaną przestrzeń sektora ES do działania w wymiarze współpracy z młodzieżą, sektorem prywatnym oraz JST.	Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej powinny uwzględnić priorytety wymienionych kierunków działań.

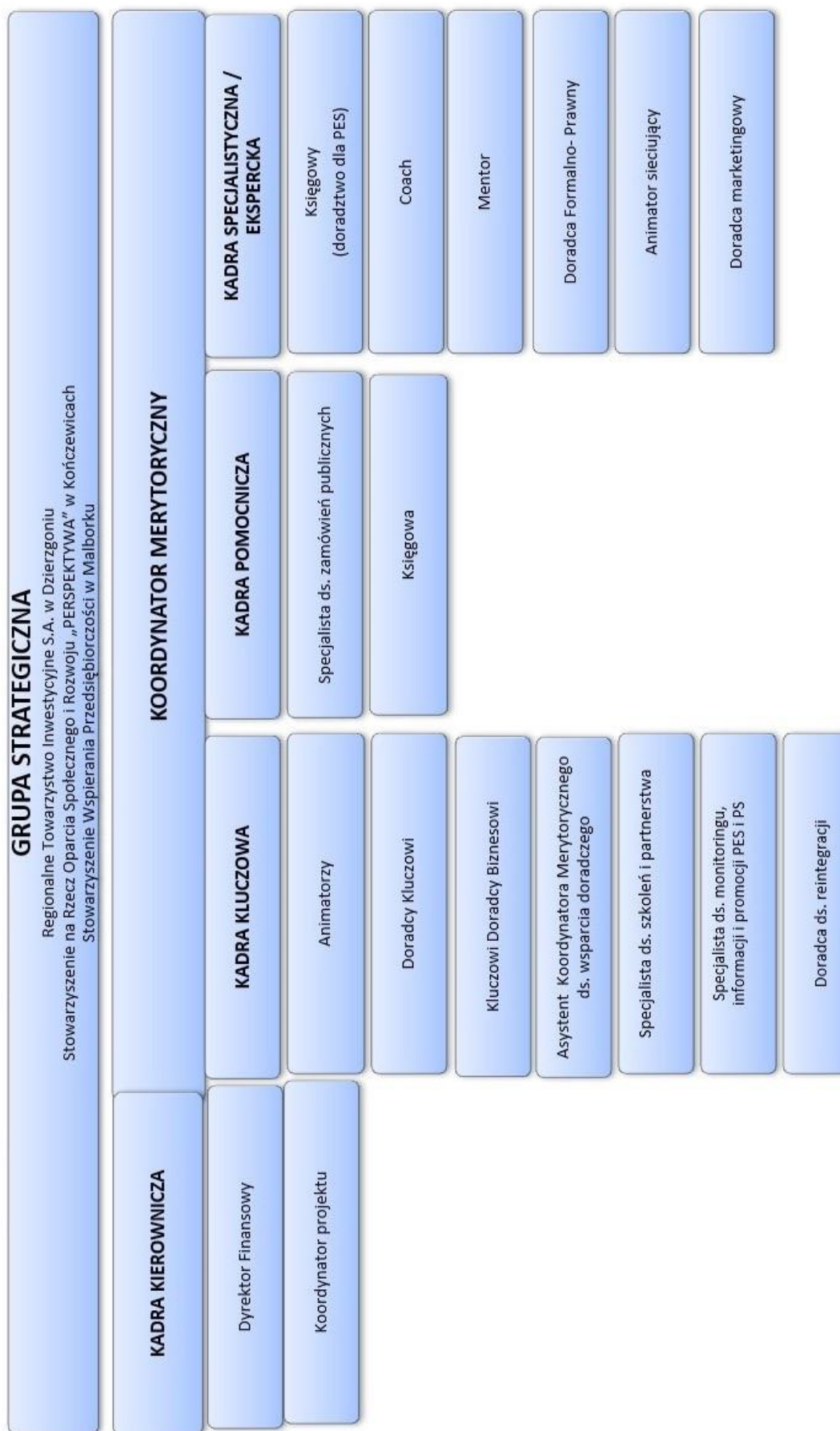
Lp.	Wnioski	Rekomendacje
7	Stabilność OWES zależna jest od warunków, na jakich funkcjonuje projekt.	Stabilność Ośrodków zależna jest w dużej mierze od czynników takich jak długi okres realizacji projektu oraz możliwość aktualizacji jego taryfikatora. Wskazana jest odpowiednia diagnoza potrzeb OWES.
8	Podział terytorialny OWES nie jest funkcjonalny.	Jak wskazują wyniki badania oraz wywiady przeprowadzone z respondentami, podział OWES nie jest funkcjonalny. Dotyczy to zwłaszcza obszaru subregionu metropolitalnego. Zauważyć można też sporą dysproporcję w projektach w zakresie zasięgu terytorialnego, liczby mieszkańców i co za tym idzie alokacji. W związku z czym, należy rozważyć ponowny podział województwa na subregiony, uwzględniający przede wszystkim wpływy NOWES w powiecie tczewskim oraz usprawnienie funkcjonowania systemu wsparcia ES w subregionie metropolitalnym.
9	System wsparcia ES w regionie powinien w większym stopniu uwzględniać potencjał przedsiębiorstw społecznych w związku ze zmieniającą się rzeczywistością np. kryzysem pandemicznym i migracyjnym.	Działania OWES powinny w większym stopniu przygotowywać przedsiębiorstwa społeczne do zmieniającej się rzeczywistości, m.in. prowadząc działania informacyjno-edukacyjne. OWES jako eksperci potencjału ES w subregionie, mają potrzebną wiedzę aby umiejętnie kierować dostępnym potencjałem np. w kwestii wspierania uchodźców z Ukrainy.
10	Najniżej oceniane w regionie jest wsparcie infrastrukturalne i techniczne oferowane przez OWES.	OWES w regionie powinny przyłożyć większą wagę do realizacji tego rodzaju wsparcia w postaci ewentualnego udostępnienia pomieszczeń biurowych i sprzętu biurowego dla PES i PS bądź/i informacji o takiej możliwości.
11	Przedsiębiorstwa społeczne z terenu Pomorza stanowią ważny potencjał w sferze wsparcia uchodźców z Ukrainy.	Jak wskazują wyniki badania, PS mają możliwość zatrudnienia uchodźców oraz świadczenia dla nich usług. Bardzo ważne jest, aby w pełni skorzystać z dostępnego potencjału. Doskonałe rozwiązanie stanowi projekt Województwa Pomorskiego pn. „Pomorskie z Ukrainą”, w ramach którego PES mogą otrzymać granty na wsparcie osób z Ukrainy.

ZAŁĄCZNIKI

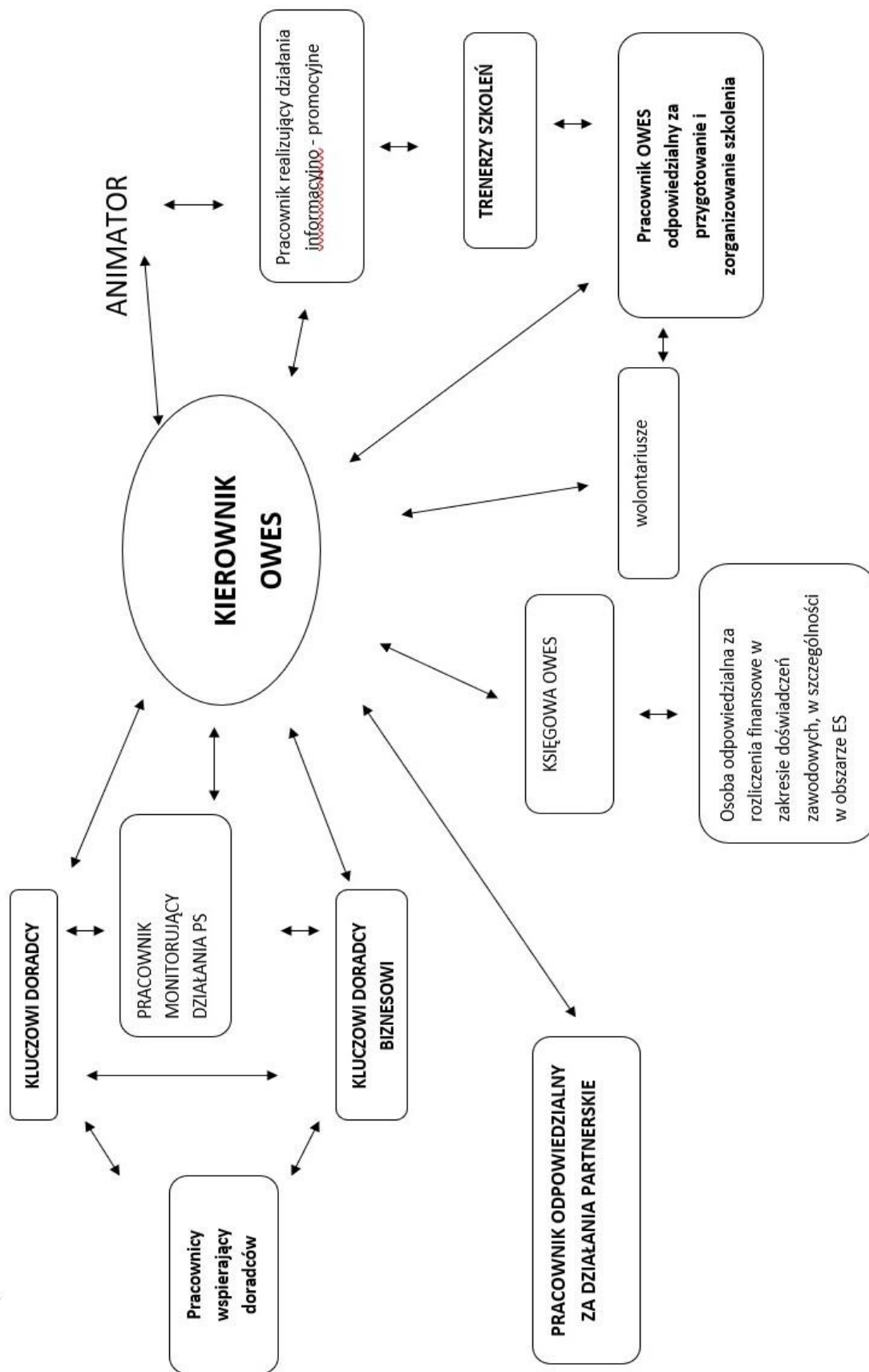
Załącznik 1. Schemat organizacyjny OWES z subregionu metropolitalnego

Załącznik 2. Schemat organizacyjny OWES z subregionu nadwiślańskiego

Załącznik 3. Schemat organizacyjny OWES z subregionu słupskiego

Załącznik 4. Schemat organizacyjny OWES z subregionu południowego

